ԺԵ՝ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1922 Գ. ԳՈԼԻՕ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ - 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1907

20 ԼԷՅԼՈՒԼ 1325 – 25 ՇԱՊԱՆ 1323

Journal Arménien
MANZOUME-I-EFKIAR
Grand Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԳԻՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته در
صاحب امتیازی : اوهانس فریم
اداره‌خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Ալի Ճառաեի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լուն արուիր

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Ցարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 գր.	50 գր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

Ս. ՏԱՒՈՐԱՆԱՆ ԴԵԱՆՔԸ

ՉԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՅՍԸ... ՏՕՄԻՆՈՅԷՆ

ԻՄ ՄԷԿ ԲԱՆԱԳՈՂՈՒԹԻՒՆՈՒ

Ճշմարիտ երեւոյթի մը հանգամանքը կ'ստանայ սակաւ մը արդէն գրականութեան մէջ յաւակնոտութեան արտայայտութիւնը։ Ինքնանաւանութիւնը։ Ուրիշ կերպով չի կրնար ըլլալ արդէն։ Սրժանիքը ունեցողը կը ճանչնայ արժանիքին յարգը, կ'ըմբռնէ թէ ինչ է արժանիքը։ Իսկ չունեցողը։ Մարդ կրնայ գաղափար կազմել բանի մը վրայ զոր չունի, կրնայ ըմբռնել բան մը որուն ըմբռնումը իսկ իր ներսն նաւարկուելիքը պիտի ըլլար։

Գրական տերունդները որ իրարու կը յաջորդեն մեր մէջ, դիւրալի է որ հետզհետէ կը ակաբանան հմտութեան մասին։ Երկուսն զրոյները անժխտելիօրէն աւելի զարգացում ունէին քան այսօր մենք, և վաղը՝ նորերը գուցէ մենք ալ եւ քեզ գան այդ տեսակէտով։ Ասիկա ուղղակի անկումի կ'առաջնորդէ մտաւորականութիւնը։ Սերունդները կ'անարիւնին զարգացման տեսակէտով, փոխանակ ուռճանալու, բարգաւաճելու։ Ասիկա ալ պատճառ մն է ա[illegible] դանել ինքնանաւանութիւնը և թեթեւամտութիւնը, երկու մոլութիւններ որոնք ուղղակի կը յարձակին գրականութեան մարմնին վրայ։

Գրողներուն ինքնանաւանութիւնը երբ իրենց մէջ միայն սահմանափակուի, ոչ մէկը իրաւունք կ'ունենայ բողոքի չնչտ մը բարձրացնելու։ Բայց, ընկերային տեսակէտով, վնաս մը հոն կ'սկսի երբ անհատական չրջանակէն դուրս ելլէ և ուրիշին ալ դպչելու իլլուզիոն մը ունենայ։

Այս տեսակ պարագայի մը առջեւ կը գտնուինք կարեւոր հիմա։

Ճանչցած կամ լսած էք թէ Տօմինոանուն գրող մը ունինք այսօր։ Ցարդ կը կարծէինք թէ ան իր սովորական տարողին տակ համեստ հոգի մը կը պահէր, ինքնագիտակցութիւնը ունէր իր ըրած չարչից գրականութեան, իր արժանիքին պզտիկ չափաւորութեան, թեթեւ ճաշակին և երեւութական հմտութեան։ Բայց ո՞րերկ ուր պիտի կրնայինք երեւակայել թէ օր մը այդ ինքնակեղծ սիրամարգը իր փետուրները պիտի թոթուէր, բարեմասնայարաբերութիւններու պարագ իր համբաւը պիտի մեծանուն գոռացնէր ուրիշներու գլուխներուն վրայ։ Ահա՛ տեսարան մը, որ արդահատելից ապշութեան մը կը մատնէ մեզի։

Պատմութիւնը կ'արժէ որ ընենք քանի մը բառով։

Խնդիրը կը դառնայ Տիկին Զապէլ Եսայեանի չարչ,—գրականութեան մէ՛չ ալ չը՛չազգեստ՝ վիճաբանութեան խրնձորը։ Գրագիտուհին Շնորհք[illegible] Մարդիկը առիթ մը եղաւ որ գրողներ իրենց տեսութիւնները ընեն հեղինակին և անոր գրականութեան վրայ։ Այ, մասնակցողներուն մէջ կային նաեւ Արտաչէս Ցարութիւնեան և ես։ Տօմինոալ — պէտք չէ մոռնալ...— յաւելաբան մը դրած էր Եսայեանի վէպին։

Շատ սովոր պատմութիւն մը, չէ։ Բայց զաւեշտը սակէց եւ է որ կը սկսի։ Այլեւս մեզի համար ամէն ինչ լմնցած, մեր տեսութիւնները ըլլան վերջացուցած համարած էինք, երբ անցեալ օր, ահա՛ Տօմինոյ, գրիչի սուք չարժումով մը հրապարակ ինկաւ, մեծագոռոզ յայտարարելով թէ Ցարութիւնեան և ես իրմէ գողցած էինք իր տեսութիւնները, իր գաղասամանները, վերլուծութիւնները Զապէլ Եսայեանի գրականութեան համար։

Օ՜հ, չափազանց էր ասիկա։

Պահ մը զարմացանք այդ մարդին յանդգնութեանը և թեթեւութեանը վրայ որ այդչափ ապշեցուցիչ գուռում մը կ'արձակէր։ Զարմացումը եղաւ փոխուեցաւ բարեմիտ արգահատանքի մը՝ որո՛վ միայն կարելի էր արժանաւորապէս ընդունիլ ատանկ յայտարարութիւնները։ [illegible] ատաք պիտի ըլլար։ Երկ այդ պզտիկ գրիչը իր ձախորդ չարչումին մէջ չի գպչէր գրական արժանապատուութեան և պարկեշտութեան։

Սակայն կը խօսի պարոնին Տօմինոյ։

> Մեզ որ, այս ընդդիմախօսի չարչումն վերապահելի թերեւս կամ բնաւ չանդրադառնալն անոր, եթէ չղղայն և չհաւատայի թէ Ցարութիւնեան մեծապես բարձր է այն հրապարակագիրէն, որ ինդիրի տակ եղող յաւաշորան գրութեանս լաւագոյն մասերը իր անունով նպաստեցնեմ հրատարակելէ ետքը, եւաւ վճռեց մեծ պարզամտութեամբ թէ՝ արժանի չէ իրը յաւաշաբանագիր երեւնալու Տիկին Զապէլ Եսայեանի գիրքին մէջ։

Ուրեմն լոյսը Տօմինոյէն...։

Ալ մարեցան գրականութեան բոլոր ջահերը, խաւարեցաւ մտաւորական ամէն լոյս և մեացինք հեղ Տօմինոյի կանթեղին տուր ալքատ իւղ մը կը ճարմատէ և ուր նիւար պատրոյգ մը հաղիւ կ'ապրի դողդոջելէն։

Դրական տեսութեան մը, կարծիքի մը մէջ — երեւակայէ,— Տօմինոյէն է որ պիտի առաջնորդուինք եղեր...։ Տէ՛ր Աստուած, դուն մեղք մի՝ համբերեցիր։ Մեր զրական ուսումնասիրութեանց ճակատագիրը ուրեմն կապուած է գրողէ մը որուն արժանիքին ճշմարտութիւնը դեռ կշռի չէ գրուած, կարողութիւնները տօմինոյի մը քննչութիւններուն տակ միայն կը սահմանափակուին և որուն գրական ոգին — այս բառը չա՛տ իսկ է — վախկոտ, ալկոտ և վարանոտ ծիտանք մըն է միայն։

Այս յոխորտանքը արդեօք իր վերջին ճախողուածներուն վրայ նեստորի փոքուած քո՞ղք մըն է։

Դիտած եմ որ Տօմինոյ՝ հոն է ուր որ քանի մը ծանօթ գրողներ կ'ստորագրեն։ Իր անունը վեր առնելու համար պէտքէ կ'զգայ կրթիլ ուելի զրաւ բ հանրաներու։ Ստիպեցէք դիրքը որ անծանօթ կամ սովորական տեղ մը գրէ։ բնաւ։ Ինք ինքզինքը կոչուած կը կարծէ գրական ամենաբարձր Կալարիին համար, և ոտք մը վար անկէց՝ իր կարողութեան քաքայումը կը նկատ։ Ասիկա ալ արժանիքի տարբերութեան նշան մը չէ։ Շրջանակին ոսկին կ'աւելցնէ նկարին արժէքը։ Շրջավարի ազնուականութիւնը կրնայ մարդու մը ներքինը ազնուականացնել։ Ազնուականութիւն, ահա այս է իր ցնորատենչ երազը։ Եւ ասոր համար է իր բոլոր ճիգը։ Արդէն Տօմինոյ իր ուսնեցած անունը կը պարտի ընկերային յարաբերութիւններուն և ազնուականութիւն ծախելու կերպ ձեւերու, որմէ խաբուելու չափ միամիտ խմբագիրներ շատ ունինք։

Այսպէս, Տօմինոյ, նոր գործունէութեան մը սկսաւ վերջերս Մասիսի մէջ։ [illegible] ատաք պիտի ըլլար։ Երկ այդ պզտիկ գրիչը իր ձախորդ չարչումին մէջ չի գպչէր գրական արժանապատուութեան և պարկեշտութեան։

Սակայն կը խօսի պարոնին Տօմինոյ։

> Մեզ որ, այս ընդդիմախօսի չարչումն վերապահելի թերեւս կամ բնաւ չանդրադառնալն անոր, եթէ չղղայն և չհաւատայի թէ Ցարութիւնեան մեծապես բարձր է այն հրապարակագիրէն, որ ինդիրի տակ եղող յաւաշորան գրութեանս լաւագոյն մասերը իր անունով նպաստեցնեմ հրատարակելէ ետքը, եւաւ վճռեց մեծ պարզամտութեամբ թէ՝ արժանի չէ իրը յաւաշաբանագիր երեւնալու Տիկին Զապէլ Եսայեանի գիրքին մէջ։

Ուրեմն լոյսը Տօմինոյէն...։

Ալ մարեցան գրականութեան բոլոր ջահերը, խաւարեցաւ մտաւորական ամէն լոյս և մեացինք հեղ Տօմինոյի կանթեղին տուր ալքատ իւղ մը կը ճարմատէ և ուր նիւար պատրոյգ մը հաղիւ կ'ապրի դողդոջելէն։

Դրական տեսութեան մը, կարծիքի մը մէջ — երեւակայէ,— Տօմինոյէն է որ պիտի առաջնորդուինք եղեր...։ Տէ՛ր Աստուած, դուն մեղք մի՝ համբերեցիր։ Մեր զրական ուսումնասիրութեանց ճակատագիրը ուրեմն կապուած է գրողէ մը որուն արժանիքին ճշմարտութիւնը դեռ կշռի չէ գրուած, կարողութիւնները տօմինոյի մը քննչութիւններուն տակ միայն կը սահմանափակուին և որուն գրական ոգին — այս բառը չա՛տ իսկ է — վախկոտ, ալկոտ և վարանոտ ծիտանք մըն է միայն։

Այս պայմաններուն մէջ ինչպէս չենք ապրիլ որ Տօմինոյ իր այս զաւեշտական չարժումը ըրած է քաջալերանքը այդ ձախողուածները։

Մինչ կողմէ տակաւն, իր այդ չարժումին մէջ իսկ ծաղրելի է Տօմինոյ։

Տեսնք իր տարամարտութիւնը։ Ամբաստանելէն ետք Ցարութիւնեանը թէ իր գրածը իւրացուցեր է, կը պայքարի՝ կը ծաղրէ, կը հարուածէ զայն որ տեղ տեղ տարբեր կարծիք յայտներ է, իր տեսութիւններուն հակառակախօսեր է։ Զապէլ Եսայեանի գրականութիւնը չէ հասկցեր, անոր ոգին կարող չէ եղեր ըմբռնել։ Ա՛ւ ապէկ։ Միւս կողմէ կը գտնայ՝ զաղաղակէ ինծի դէմ թէ նոյնութեամբ ընդօրինակեր եմ իր գրածը, որովհետեւ իմ մէկ տեսութիւնս պատչաճեր է իր մէկ տեսութեան։ Ասոնցմէ ո՞րը Պ. Տօմինոյ։ Երբ չէք ներեր որ Եսայեանի մասին Տօմինոյէ գուրս վերկութիւն կայ, ինչո՞ւ գոնէ ձեր բարձր ներողութիւնը, վեհանձնութիւնը չէք չնորհեր երբ ուրիշներ ձեզի կը հետեւին???...

Զարմանալի է։ Տօմինոյ ինքզինքին դեր մը տուած է այն օրէն ի վեր երբ առանց հեղինակին հաճութեան, բանին ունեցաւ «Շնորհքով Մարդիկ»ին [illegible] գրելու։ [illegible] մասնաւորութիւնն մը որ զայն կը մղէ մինչեւ իսկ անպարկեշտ ամբաստանութիւններ ընելու ուրիշներու մասին։ Զենք գիտեր թէ «Շնորհքով Մարդոց» դուստրն կարդուած է մեր Տօմինոն, որ ձեռքը գաւազան մը՝ կ'սպառնայ ամէնուն որ կը մտնեայ այդ կալուածին։ Արդեօք Տիկին Եսայեան տուած է այս դուստրանութեան պաշտօնը։ Զենք կարծեր, հետեւաբար Տօմինոյ հոս ալ դունդան մը կ'ըլլայ մի՛չտ ինքնակոչ տեսակէտ։

Աւելի խօսիլ կ'արժէ։ Զարմանքս դեռ չէ դադրած։ Իր ամբաստանութեան վրայ թէ ես զինքը բանագողած եմ, քանիցս կարդայի և կարդացուել տուի երկու գրուածներն ալ, և այլայլումս աւելի խորունկցաւ ամէն անգամ։ Ո՛չ միայն համամտութիւն չկայ երկուքիս մէջ, այլ տեղ տեղ գլխովին հակառակ են տեսութիւններս՝ որոնց առթիւ էր որ արդէն հարուածած էի Տօմինոն իմ մատենախօսականիս մէջ։ Միակ համամտութիւնը որ կայ երկու տեսութիւններուն միջեւ, Հայ գրագիտուհիին տիպարներուն տառապանքին և հոգեկան վիճակին մասին է։ Զեմ գիտեր թէ առարկայ մը քանի՞ կերպով կը տեսնուի։ Կապոյտ գոյնը ես կանանչ կը տեսնեմ և ուրիշ մը սեւ։ Կապույտ՝ կապոյտ է, տեսողական աւելի կամ պակաս երանգաւոր տարբերութիւններով։ Երբ դիտուած առարկան մէկ է, ցոլացումը տարբե՞ր կ'ըլլայ։ Զապէլ Եսայեանի տիպարները երբ կ'ինման դատատանի տակ, հիմնական տարբեր կրնան երեւալ։ Գրական ուսումնասիրութեանց մէջ տարբերութիւնները քննադատներու արուեստի, դաղափարի և ակզբունքի մասին ունեցած դատաստաններէն և ճաշակներէն կը գոյանան, և ոչ թէ ենթակայ հեղինակին գործին ներքին վիճակէն։ Դիրք մը ես կը հաւնիմ և ուրիշ մը կը պարսաւէ։ Ասիկա ճաշակի և զարգացումի խնդիր է։ Բայց, այդ դիրքին ոգին վերլուծութիւնը մէկ տեսակ միայն կրնայ ըլլալ, քանի որ հեղինակը մէ՛կ է միայն։ Զապէլ Եսայեանի վրայ տարբեր գրողներ, տարբեր յատկութիւններ ի վեր կը հանեն։ ասիկա գիտելու կարողութիւններուն տարբերութիւնն է։ բայց երբ միեւնոյն յատկութիւնը վեր կը հանեն, այն ատեն ըսել է թէ իրարմէ գողցած են։ Այս է մտաւորապէս զարգացած, գրական խորունկ տեսութիւններ պարզող, հոդեբանութենէ, վերլուծութենէ հասկցողի կարողութիւնները, որոնցմով այնքան կը յոխորտայ Տօմինոյ, և որոնց սահմանափակութեան, դատաստանզրկութեան տխուր օրինակը կուտայ իր այդ գրութիւնովը։ Կը հրաւիրեմ Տօմինոն որ հրապարակ գայ և ապացուցանէ ՆՈՅՆՈՒԹԵԱՄԲ բառը որով կը զբաղուիս։ Անհոգնա ենք պատանդներ, ինչպէս ինք կ'ըսէ, այլ միայն հատուած մը թող ցոյց տայ [illegible] Հակառակ պարագային ինչպէս որակել իր այդ անարգ, մեծամիտ չարժումը, որուն ամբոխը արդէն ինքն իր մէջն է։

Ամբողջ վեց սիւնակ յօդուածի մը մէջ մէ՛կ տեսակէտի մը իրարու հետ համաձայնութիւնը, ինչ մեծ համեմատութիւններ կ'ունի այդ պզտիկ գրիչին պզտիկ մտքին մէջ որ, չվարանիր բանագող ամբաստանել մէկը՝ որ իր համեստ կարողութեան ճանաչողութիւնը ունենալով մէկտեղ, բնաւ չպիտի ղիջանէր ուրիշներու անդորը քսել իր աչքերուն, ուրիշներու (և մանաւանդ Տօմինոյի՝ մը) գանի խորչիկն աւելաքներուն մէջ կեր մը փնտուել։

Պ. Տօմինոյ իրը գող կ'ամբաստանէ ուրիշները։ Գողը կը մտնէ տուն մը ուր բան մը կայ։ Հապա բան մը չեղած տո՞ղը ինչու մտնէ։

Ա՛յս է ահա զարմանալին։

Պ. Տօմինոյ արդեօք կը կարծէ թէ ամէն մարդ իրեն պէս ա՞ժան զնած է իր մորթը։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԲԺԻՇԿԸ ԿԸ ԾԽԷ

Զեմ գիտեր որ թիւ կ'ուզեն այս ծխախոտէն,—միակ հանգոյքը յոգնած, աշխատած և ուրախ ժամերուս։ Տէ՛թ. Զիլեան, Արշուհան, ուր։ կը գրեն թէ պնդերակութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ սա ծխախոտն է, ուրիշ կերպով չուտ ծերանալու միջոց մը։ Հապա բարեկամնե՛ր։ «Տօքթէ՛օր, այս ո՞րքան կը ծխէք...» օրական քանի՞ քանի՞ անգամներ կը լսեմ։

Ես ալ ճանչցայ։ պիտի ինդրէի պատուարժան արուեստակիցներէս թէ արդեօք կրնան ապացուցանել ինձ ծխախոտի վնասակարութիւնը մեր երակներուն վրայ։ Մինչ ես կը հաւատամ թէ ծխախոտին ծուխը իր մէջ չենուած aldéhyde formiqueով ո՛չ միայն nicotineի ազդեցութիւնը կը չեզոքացնէ այլ կարգ մը բերնի մէջեցաս ստացուելիք հիւանդութեանց առաջքը կ'առնէ ապահով կերպով։ Ուստի, իրը ապացոյց իմ այս համոզման, պիտի ծխեմ։

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ ՄԸ

ԳԱՒԱՌԻ ԿԵԱՆՔԸ

ԲԱԲԵՐԴ

Բաբերդ Կարնոյ կուսակալութեան պատկանող՝ Ճորոխի երկու ափերուն վրայ հաստատուած քաղաք մըն է՝ չորս հազար տուն բնակչօք, որոց մէջ Հայերը կը կազմեն 400 տուն։ Բաբերդ իր առևտրական բանուկ դիրքին բերմամբ օր ըստ օրէ չենալու, չենալու վրայ է։ Կարնոյ, Դերջանի, Սպերի, Երզրանչի՝ ու Լազիստանի՝ դիրքերը՝ ընելով, կարելի է անուանել ցամաքային նաւամատոյց մը և այդ գաւառներուն չանմարանը։ Երկրագործական քաղաք մըն է՝ 180ի չափ գիւղերով։ Գլխաւոր արտադրութիւնն է արմաթի, զորս կ'արտածէ Սպեր, Լազիստան, Կիւմիշխանէ և Տրապիզոն։ Մեծ քանակութեամբ կ'արտածէ նաեւ այծի, ոչխարի և մուշտակաւորներէն ադուէսի, կուզի, ջրշունի, գայլի և նապաստակի մորթ։ Իսկ կը ներածէ Դերջանէն՝ արմաթի, Կարնէն՝ արմաթի և շալ, Երզրանչէն, Կիւմիշխանէէն և Լազիստանէն զանազան տեսակ պտուղներ, Սրիդայէն ու Գարահիսարէն՝ մանուա և զանազան գործուածներ, Տրապիզոնէն և Պոլսէն՝ մանիֆաքթուրայի վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանք, երկաթեղէն, շաքար, սուրճ, օճառ և այլն։

Բաբերդի բնակչութիւնը մեծաւ մասամբ պանդուխտներէ կազմուած է, որոնք զանազան ժամանակներ եկած են՝ Լազիստանէն, Կիւմիշխանէէն, Թուսատանէն և Երզրանչէն՝ և հաստատուած տեղս։ Վաճառականութիւնը գլխաւորապէս պարագայ իր համբաւը պիտի մեծանուն գոռացնէր ուրիշներու գլուխներուն վրայ։ Ահա՛ տեսարան մը, որ արդահատելի ապշութեան մը կը մատնէ մեզի։

Պատմութիւնը կ'արժէ որ ընենք քանի մը բառով։

Խնդիրը կը դառնայ Տիկին Զապէլ Եսայեանի չարչ,—գրականութեան մէ՛չ ալ չը՛չազգեստ՝ վիճաբանութեան խրնձորը։ Գրագիտուհիին Շնորհք[illegible] Մարդիկը առիթ մը եղաւ որ գրողներ իրենց տեսութիւնները ընեն հեղինակին և անոր գրականութեան վրայ։ Այ, մասնակցողներուն մէջ կային նաեւ Արտաչէս Ցարութիւնեան և ես։ Տօմինոալ — պէտք չէ մոռնալ...— յաւելաբան մը դրած էր Եսայեանի վէպին։

Շատ սովոր պատմութիւն մը, չէ։ Բայց զաւեշտը սակէց եւ է որ կը սկսի։ Այլեւս մեզի համար ամէն ինչ լմնցած, մեր տեսութիւնները ըլլան վերջացուցած համարած էինք, երբ անցեալ օր, ահա՛ Տօմինոյ, գրիչի սուք չարժումով մը հրապարակ ինկաւ, մեծագոռոզ յայտարարելով թէ Ցարութիւնեան և ես իրմէ գողցած էինք իր տեսութիւնները, իր գաղասամանները, վերլուծութիւնները Զապէլ Եսայեանի գրականութեան համար։

Օ՜հ, չափազանց էր ասիկա։

Պահ մը զարմացանք այդ մարդին յանդգնութեանը և թեթեւութեանը վրայ որ այդչափ ապշեցուցիչ գուռում մը կ'արձակէր։ Զարմացումը եղաւ փոխուեցաւ բարեմիտ արգահատանքի մը՝ որո՛վ միայն կարելի էր արժանաւորապէս ընդունիլ ատանկ յայտարարութիւնները։ [illegible] ատաք պիտի ըլլար։ Երկ այդ պզտիկ գրիչը իր ձախորդ չարչումին մէջ չի գպչէր գրական արժանապատուութեան և պարկեշտութեան։

Սակայն կը խօսի պարոնին Տօմինոյ։

> Մեզ որ, այս ընդդիմախօսի չարչումն վերապահելի թերեւս կամ բնաւ չանդրադառնալն անոր, եթէ չղղայն և չհաւատայի թէ Ցարութիւնեան մեծապես բարձր է այն հրապարակագիրէն, որ ինդիրի տակ եղող յաւաշորան գրութեանս լաւագոյն մասերը իր անունով նպաստեցնեմ հրատարակելէ ետքը, եւաւ վճռեց մեծ պարզամտութեամբ թէ՝ արժանի չէ իրը յաւաշաբանագիր երեւնալու Տիկին Զապէլ Եսայեանի գիրքին մէջ։

Ուրեմն լոյսը Տօմինոյէն...։

Ալ մարեցան գրականութեան բոլոր ջահերը, խաւարեցաւ մտաւորական ամէն լոյս և մեացինք հեղ Տօմինոյի կանթեղին տուր ալքատ իւղ մը կը ճարմատէ և ուր նիւար պատրոյգ մը հաղիւ կ'ապրի դողդոջելէն։

Դրական տեսութեան մը, կարծիքի մը մէջ — երեւակայէ,— Տօմինոյէն է որ պիտի առաջնորդուինք եղեր...։ Տէ՛ր Աստուած, դուն մեղք մի՝ համբերեցիր։ Մեր զրական ուսումնասիրութեանց ճակատագիրը ուրեմն կապուած է գրողէ մը որուն արժանիքին ճշմարտութիւնը դեռ կշռի չէ գրուած, կարողութիւնները տօմինոյի մը քննչութիւններուն տակ միայն կը սահմանափակուին և որուն գրական ոգին — այս բառը չա՛տ իսկ է — վախկոտ, ալկոտ և վարանոտ ծիտանք մըն է միայն։

Այս պայմաններուն մէջ ինչպէս չենք ապրիլ որ Տօմինոյ իր այս զաւեշտական չարժումը ըրած է քաջալերանքը այդ ձախողուածները։

Մինչ կողմէ տակաւն, իր այդ չարժումին մէջ իսկ ծաղրելի է Տօմինոյ։

Տեսնք իր տարամարտութիւնը։ Ամբաստանելէն ետք Ցարութիւնեանը թէ իր գրածը իւրացուցեր է, կը պայքարի՝ կը ծաղրէ, կը հարուածէ զայն որ տեղ տեղ տարբեր կարծիք յայտներ է, իր տեսութիւններուն հակառակախօսեր է։ Զապէլ Եսայեանի գրականութիւնը չէ հասկցեր, անոր ոգին կարող չէ եղեր ըմբռնել։ Ա՛ւ ապէկ։ Միւս կողմէ կը գտնայ՝ զաղաղակէ ինծի դէմ թէ նոյնութեամբ ընդօրինակեր եմ իր գրածը, որովհետեւ իմ մէկ տեսութիւնս պատչաճեր է իր մէկ տեսութեան։ Ասոնցմէ ո՞րը Պ. Տօմինոյ։ Երբ չէք ներեր որ Եսայեանի մասին Տօմինոյէ գուրս վերկութիւն կայ, ինչո՞ւ գոնէ ձեր բարձր ներողութիւնը, վեհանձնութիւնը չէք չնորհեր երբ ուրիշներ ձեզի կը հետեւին???...

Զարմանալի է։ Տօմինոյ ինքզինքին դեր մը տուած է այն օրէն ի վեր երբ առանց հեղինակին հաճութեան, բանին ունեցաւ «Շնորհքով Մարդիկ»ին [illegible] գրելու։ [illegible] մասնաւորութիւն մը որ զայն կը մղէ մինչեւ իսկ անպարկեշտ ամբաստանութիւններ ընելու ուրիշներու մասին։ Զենք գիտեր թէ «Շնորհքով Մարդոց» դուստրն կարդուած է մեր Տօմինոն, որ ձեռքը գաւազան մը՝ կ'սպառնայ ամէնուն որ կը մտնեայ այդ կալուածին։ Արդեօք Տիկին Եսայեան տուած է այս դուստրանութեան պաշտօնը։ Զենք կարծեր, հետեւաբար Տօմինոյ հոս ալ դունդան մը կ'ըլլայ մի՛չտ ինքնակոչ տեսակէտ։

Աւելի խօսիլ կ'արժէ։ Զարմանքս դեռ չէ դադրած։ Իր ամբաստանութեան վրայ թէ ես զինքը բանագողած եմ, քանիցս կարդայի և կարդացուել տուի երկու գրուածներն ալ, և այլայլումս աւելի խորունկցաւ ամէն անգամ։ Ո՛չ միայն համամտութիւն չկայ երկուքիս մէջ, այլ տեղ տեղ գլխովին հակառակ են տեսութիւններս՝ որոնց առթիւ էր որ արդէն հարուածած էի Տօմինոն իմ մատենախօսականիս մէջ։ Միակ համամտութիւնը որ կայ երկու տեսութիւններուն միջեւ, Հայ գրագիտուհիին տիպարներուն տառապանքին և հոգեկան վիճակին մասին է։ Զեմ գիտեր թէ առարկայ մը քանի՞ կերպով կը տեսնուի։ Կապոյտ գոյնը ես կանանչ կը տեսնեմ և ուրիշ մը սեւ։ Կապույտ՝ կապոյտ է, տեսողական աւելի կամ պակաս երանգաւոր տարբերութիւններով։ Երբ դիտուած առարկան մէկ է, ցոլացումը տարբե՞ր կ'ըլլայ։ Զապէլ Եսայեանի տիպարները երբ կ'ինման դատատանի տակ, հիմնական տարբեր կրնան երեւալ։ Գրական ուսումնասիրութեանց մէջ տարբերութիւնները քննադատներու արուեստի, դաղափարի և ակզբունքի մասին ունեցած դատաստաններէն և ճաշակներէն կը գոյանան, և ոչ թէ ենթակայ հեղինակին գործին ներքին վիճակէն։ Դիրք մը ես կը հաւնիմ և ուրիշ մը կը պարսաւէ։ Ասիկա ճաշակի և զարգացումի խնդիր է։ Բայց, այդ դիրքին ոգին վերլուծութիւնը մէկ տեսակ միայն կրնայ ըլլալ, քանի որ հեղինակը մէ՛կ է միայն։ Զապէլ Եսայեանի վրայ տարբեր գրողներ, տարբեր յատկութիւններ ի վեր կը հանեն։ ասիկա գիտելու կարողութիւններուն տարբերութիւնն է։ բայց երբ միեւնոյն յատկութիւնը վեր կը հանեն, այն ատեն ըսել է թէ իրարմէ գողցած են։ Այս է մտաւորապէս զարգացած, գրական խորունկ տեսութիւններ պարզող, հոդեբանութենէ, վերլուծութենէ հասկցողի կարողութիւնները, որոնցմով այնքան կը յոխորտայ Տօմինոյ, և որոնց սահմանափակութեան, դատաստանզրկութեան տխուր օրինակը կուտայ իր այդ գրութիւնովը։ Կը հրաւիրեմ Տօմինոն որ հրապարակ գայ և ապացուցանէ ՆՈՅՆՈՒԹԵԱՄԲ բառը որով կը զբաղուիս։ Անհոգնա ենք պատանդներ, ինչպէս ինք կ'ըսէ, այլ միայն հատուած մը թող ցոյց տայ [illegible] Հակառակ պարագային ինչպէս որակել իր այդ անարգ, մեծամիտ չարժումը, որուն ամբոխը արդէն ինքն իր մէջն է։

Ամբողջ վեց սիւնակ յօդուածի մը մէջ մէ՛կ տեսակէտի մը իրարու հետ համաձայնութիւնը, ինչ մեծ համեմատութիւններ կ'ունի այդ պզտիկ գրիչին պզտիկ մտքին մէջ որ, չվարանիր բանագող ամբաստանել մէկը՝ որ իր համեստ կարողութեան ճանաչողութիւնը ունենալով մէկտեղ, բնաւ չպիտի ղիջանէր ուրիշներու անդորը քսել իր աչքերուն, ուրիշներու (և մանաւանդ Տօմինոյի՝ մը) գանի խորչիկն աւելաքներուն մէջ կեր մը փնտուել։

Պ. Տօմինոյ իրը գող կ'ամբաստանէ ուրիշները։ Գողը կը մտնէ տուն մը ուր բան մը կայ։ Հապա բան մը չեղած տո՞ղը ինչու մտնէ։

Ա՛յս է ահա զարմանալին։

Պ. Տօմինոյ արդեօք կը կարծէ թէ ամէն մարդ իրեն պէս ա՞ժան զնած է իր մորթը։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՕՆԸ)(100)(

ՓՈԹՈՐԿԱԼԻՑ ԿԵԱՆՔ ՄԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

ՃՇՄԱՐԻՏ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Տարթիժ ու Անտրէ խաղը մօտէն դիտելու և Բրիմասենա կոմսուհիին յաջողութիւնները կուշտ ու կուռ վայելու իղձով դէպ ի Բուլիսները դացին, ներկայացումը իր ամէնէն տաք վիճակին մէջ էր, քաղաքացիներ, Մօնթէկիներ, Քաբուլեաներ, Մէրքութիո, Թիպալ, Սթէֆանո և ուրիշ Վերոնացիներ կազմ ու պատրաստ կ'սպասէին իրենց դերերուն։ Բրիմասենա կոմսուհին կ'երգէր իր ջինջ ու յստակ ձայնով, ինչ որ կը ցուցնէր թէ դեռ երիկը չէր տեսած Պէնսէրատի մարքիզուհիին օթեակին մէջ։ քիչ ետքը սակայն Ռլարայի ձայնը դողդղալ ու աստիճանապար տիրանալ սկսաւ։ Տարթիժ ահաբեկեցաւ, կոմսուհին բացորոշ մոռնալով մը սկսաւ երգել հետեւեալ հատուածը։ «Աստուած իմ, դո՛ւն ես միակ պաշտպանս, դուն ես ապաւէնս, քու սուրբ ու փառաւորեալ անուանդ վրայ կ'երդնում որ մինչեւ կեանքիս վերջին վայրկեանը պիտի սիրեմ», յուզումն ու հեծկլտուքը ակներեւ կը նշմարուէին կոմսուհիին ո՛չ միայն ձայնին այլ և շարժուձեւերուն մէջ ալ։ աչքերը արտակարգ ցոլքով մը կը փայլէին, դէմքը սակայն տժգունած էր թեթեւ մը, երբ Ժիւլիէթի սենեակը ներկայացնող վարագոյրը բացուեցաւ, Ռոմէօ թախանձագին դէմքով ծունկ չոքած էր սիրուհիին առջեւ։ Ժիւլիէթի սենեակը պատուհան մը ունէր դէպի քուլիսները, ուրկէ Տարթիժ ու Անտրէ մօտէն կը տեսնէին կոմսուհիին ճշմարիտ կացութիւնը։ Այս տեսարանին բերմամբ վրայ շատ չկեցաւ Ռլարա, հայրը ներս մտնելով ազդարարեց թէ Բարիս իրեն կ'սպասէ, իսկ Լօռա երեցը Ժիւլիէթը քսանչորս ժամ քնացնելու համար (մթրեցնող դեղ մը տուաւ անոր «գնա՛ աղջիկս, ձեր անդորը բնակարանին մէջ բնական ծաղիկներէ փունջներ պիտի մատուցուին քեզ») ըսելով։ Ժիւլիէթ այս դեղը առնելուն պէս մեկնեցաւ։

Կոմսուհիին ձայնին մէջ սակայն ցայտուն փոփոխութիւն մը զգալի կ'ըլլար աստիճանաբար և երկու նշանաբերներ քուլիսին մէջ կեցած՝ հաւատաց կ'ըլլային իրենց մտատանջութենէն։

Ժիւլիէթի քեմին վրայ կեցած՝ դեղին սրուակը բերանը տանելով «կեանքս ձեզի կը զոհեմ» պարբերութիւնը վերջին ատիճան մարմրած ձայնով երգեց։

Տարթիժ խենդեցածի երեւոյթ մը առաւ վայրկենաբար, կոմսուհին խըմածը իրօք մահացու դմ՚ղ մըն էր, արդեօք ողբերգութիւնը ճշմարիտ ողբերգութեան մը պիտի փոխուէր։ Երիտասարդը այս ամէնուն անդրադառնալով հանդերձ բնաւ բան մը չէր զգացներ Անտրէի, վախնալով որ անոր ալ սրտին մէջ կասկած կ'արթնցնէ։

Խ

խաւորաբար կը գտնուի պանդուխտներուն ձեռքը. ընկերները մեծաւ մասամբ կալուածատէր, արհեստաւոր և խանութպան են, թէև կան նաև վաճառականներ՝ պատուաւոր դիրքի տէր։

Երեք չորս տարիէ ի վեր Բաբերդի մէջ հաստատուած է ալիւրի գործարան մը՝ 60-65 ձիաւոյժով, որ 24 ժամու մէջ կարող է ալայ 4-500 քիլէ (22-24 օխա) ցորեն։ Այս գործարանը սեպհականութիւնն է Տրապզոնցի վաճառականներէն Գաղազեանէ որդւոց և անոնց ընկեր հաճի Բիւչիք էֆ.ի, քաղաքիս կալուածատէրերէն հաճի Մէհմէտ աղայի և վաճառականներէն Տուբուն, հաճի Իսմայիլ և Նէհիպ էֆէնտիներու՝ որոշ բաժիններով։ Վարպետն է Ամասիայի Յակոբ Մուրատեան, որ իր ընտանեկան հանճարով կարողացած է բարձրանալ կայտեկագործութենէ՝ մեքենագործութեան և իւրացնել ջղաղայանութեան արհեստն ալ։ Այս գործարանին վարիչն է բժշտեսէրերէն՝ Վէյլի զատէ Տուբուն էֆ., որ ընդարձակ տեսութիւն ունի նաև մանիֆաքուրայի և մանուսայի։

Ներկայ տարւոյ երկրաչափութեան պատճառաւ արմաթիի բերքը բաղդատմամբ նոխորդին՝ 30-40% պակաս ենթադրուած ըլլալով, այս տարի մեծապէս աղած է, այնպէս որ ցորենի գրիւը (21-24 օխա) կ'արժէ այսօր 22-28½ զրշ., գարին 15-16, իսկ սարեպաչը 17-20 զրշ., մինչ անցեալ տարի ընաիր ցորենը 19, սարը պաչը 15 և գարին 9-10 զրշ.էն աւելի չէին արժեր։

Այս զգալութիւնն ու նուազութիւնը ազդած է նաև գործարանին գործառնութեանց, որ բաղդատմամբ նախորդին՝ այս տարի նուազ կ'ենթադրուի։

Ալիւրին արդի գիներն են՝ Ա. տեսակ՝ պարկը 105 զրշ., Բ. պարկը 95, Դ. պարկը 75-80, Դ. 50-55, թէփ՝ Ա. լիտրը 3½, Բ. լիտրը 2½, տեղական ալիւր՝ լիտրը 8-9 զրշ.։

Բաբերդի աղքատ դասակարգը անտեսական տագնապի մը մատնուած է, վասն զի այս տարապայման զգալութիւնը կը տիրէ նաև միսին, իւղին, վառելիքին և ներածուած զրէթէ բոլոր ապրանքներուն վրայ։ Ապրուստը մեծապէս դժուարացած է։ Ցառաջիկայնին զիներու անկման յոյս մը չերեւիր առ այժմ, վասն զի կ'ըսուի թէ Կարսոյ բերքն ալ 30% նուազ է եղած այս տարի։

* *

Մայր Եկեղեցւոյ գանգակատան շինութիւնը, որուն համար երկրորդ հանգանակութիւն մըն ալ կատարուեցաւ ժողովրդեան մէջ։

Ս. Բրիստոսոր վանքին մէջ ալ շինուելու վրայ են երկու սենեակներ, որոց ծախքը արդէն ապահովուած է վանքին մատակարարութենէն աւելցած գրամով, որ ինչպէս ամանակին դրած էինք, զոյացած էր վանքին ընտանի անասուններուն վաճառումներէն, պահանջից գանձումէն և խնամակալութեան անդամց բարւոք մատակարարութենէն։ Այս չինութիւնները ընդհանրապէս գոհունակութիւն պատճառած են կրօնասէր հասարակութեան, կան սակայն դժգոհներ ալ, որոնք կը քննադատեն Առաջնորդարանը, առարկելով որ փոխանակ այս չինութեանց լաւագոյն էր 150-170 ոսկւոյ ծախքը յատկացնել Բաբերդի կրթական գործին, որ խակապէս անկեալ և արդահատելի վիճակ մը ունի և որ բաւական մեն ալ չի խոստանար՝ գիւղ քաղաք։ Իսկ ամէնէն աւելի դժգոհ է կ'ըսուի վանքին հին մէկ գանձապետը, որուն պաշտօնավարութեան 3-4 տարիները բոլորովին ամուլ անցան և վանքը փոխանակ հասութից առաւելութեան, թերեւս պարտք ալ թողուց։ պատճառը մեզ յայտնի չէ, վասն զի հակառակ մեր հրապարակային դիտողութեանց և հակառակ Առաջնորդարանին ազդակից հերքումներուն, նոյն գանձապետին հաշիւները չբննուեցան մանրամասնօրէն Դուսառ. Ժողովին մէջ և մեսային ցարդ մեծութեան տակ. միակ յայտնի պատճառը, ինչպէս կ'ըսուի, օղիի և այլ անհարկի ծախսից յանախութիւնն ու յոյժ մտահոգութիւնն է եղած։

Եւ սակայն այս քննադատութիւնները այլ ևս կուտ մը իսկ չեն արժեր, քանի որ ծախքերը կատարուած լմնցած են։ Հնարաւորելի է յանձնայն դէպս արդի վանական խորհուրդը, որ հակառակ իր նախորդներուն, վերջապէս յաջողցաւ արդիւնք մը երեւան բերել և ամենայն բարի օրինակ ու խիստ ըլլալ իր յաջորդներուն։

Վանական խորհուրդը չա՛տ աւելի օգտակար և հնարաւորելի գործ մը բրած պիտի ըլլար, եթէ վանքին մէջ հիմը դնէր վարժարան մը։ և կամ եթէ յաւելեալ հասութիւնէն գոնէ տարեկան մեն մը յատկացնէր վանքին անվիճելի մասը գանուող նուիրս զիւղի վարժարանին, որ ա՛յնքան կը կարօտի օգնութեան։

* *

Բսենք թէ կրթական գործը Բաբերդի մէջ անգործացուցիչ չրջան մը թողուց։ Մնարոգեան երկսեռ վարժարանը այս տարի ունեցաւ երկու-երեք կարող պաշտօնեաներ միայն, որոց երկուքը հրաժարած են երկու ամիս առաջ՝ մէկը առեւտրով և միւսը փաստաբանութեամբ զբաղելու համար։

Տ. Դէտրդ վրդ. չատ մը դժուարութիւններ բրաւ գանազան քաղաքներու կրթական պաշտօնէից, սակայն ցարդ կը լսենք թէ ոչ մէկը յաջողեցաւ, վասն զի Բաբերդի դպրոցները լաւ համբաւ մը չեն վայելեր, պանդուխտ պաշտօնեաներ միշտ զժգոհութեամբ հեռացած են ակէից՝ ամենք իրենց ապիկարութեան, կարողներն ալ՝ նոյն իսկ Առաջնորդարանէն և տեղացի պաշտօնեաներէն կրած հալածանքներուն կամ հակառակութեանց երեսէն։ Դանուեցան ժամանակին թղթակից-ուսուցիչներ, որոնք մինչեւ իսկ պանդուխս ուսուցիչները osur մակդիրով որակեցին. բնական է որ այս ամէնը արձագանգ գտնէին չրջակայ քաղաքներուն մէջ և խեղճ գրչի պաշտօնեաներ մերժէին որ և է առաջարկ, որ ըլլար Բաբերդէն. արդարեւ ցաւալի է կրթ. այս կացութիւնը և իրաւամբ՝ խեղճ ուսմնիզ մանկտէն ապագան։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԵԴՐ. ԱՍԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ԷՋ ՄԸ ԴԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Անգլիական թերթերը չարունակելով իրենց տեսութիւնները նոյն համաձայնութեան մասին, կը ծանրանան աւելի Աֆղանստանի նկատմամբ Ռուսիոյ զիջողութիւններուն վրայ, յարելով թէ դժուար է մեծ կարեւորութիւն տալ՝ ռուսական յայտարարութեան թէ Աֆղանստան ռուսական ազդեցութեան չրջանակէն դուրս կը գտնուի, որովհետեւ ակէց առաջ եղած նոյնիսկ յայտարարութիւններուն անգործադրութիւնը տարակոյս մը կը ձգեն ի հարկէ այդ առթիւ տրուած ապահովութեան պարկեշտութեան վրայ։ Այդ[illegible] ուած են։ Մինչեւ 1869 Մարտ առաջ երթալով, իշխան Կորչաքօֆ Լոնտոնի ռուս դեսպանին հետեւեալը կը գրեր.

«Սիրելի Պարոն. կրնաք կրկնել Ն. Բրիտանական Վեհափառութեան արտաքին գործոց նախարարին թէ Ռուս Կայսերական կառավարութիւնը Աֆղանստանը բոլորովին դուրս կը նկատէ Ծ. Ա.ի՞ չրջանակէն՝ ուր կրնայ օր մը ի գործ դրուիլ իր ազդեցութիւնը։ Ո և է միջամտութիւն կամ ոտնձգութիւն որ հակառակ ըլլայ այդ Պետութեան անկախութեան, չի մտներ ռուս կառավարութեան հոգեներուն մէջ»։

1874 Փետր.ին, Աֆղանստանի հիւսիսային սահմանին վիճելի մէկ հատուածին վրայ ռուս և անգլիական կառավարութեանց համաձայնութեան մը գալէն քիչ ժամանակ վերջը, Դուսա Պրուենով Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Կրանվիլի հաղորդեց նամակ մը՝ զոր գրած էր քանի մը չաբաթ առաջ իշխան Կորչաքօֆ, որ կ'ըսէր.—

«Բեթերսպուրգի անգլիական դեսպան Լորտ Ասիքսթրս Լոֆթըսի կրկնեցի սա՝ անթախտ ապահովութիւնը թէ Ռուս Կայսերական Դահլիճը կը չարունակէ Աֆղանստանը նկատել իրեւ բոլորովին դուրս իր գործողութեան չրջանակէն»։

Մրեւնոյն ժամանակ Բեթերսպուրգի անգլիական դեսպանը կը գրէր.—

«Պարոն Աֆղանստանի, Ն. Կայսր Բարձրութիւն (իշխան Կորչակօֆ) կրկնեց ինձի թէ Ռուս Կայսերական կառավարութիւնը Աֆղանստանը կը նկատէ իր գործողութեան չրջանակէն դուրս, և թէ, ինչ ալ պատահի, Ռուս Կայս. կառավարութիւնը պիտի չմիջամտէ այդ երկրին ներքին վարչութեան»։

Այս ապահովութեան վաւերականութիւնը քիչ մը խախտեցաւ 1874 Ապրիլին իշխան Կորչաքօֆի պատրաստած յիշատակագրին մէջ գործածուած լեզուէն։ Այդ վաւերաթուղթին մէջ Կորչաքօֆ հակադրել կ'ուզէր թէ «Իւրաքանչիւրը կը պահէ գործելու ու դատելու ամբողջ ազատութիւնը ի մասին այն կարգադրութիւններուն, զորս հարկադրուի ձեռք առնել իր սեփական ապահովութեան համար Կեդր. Ասիոյ մէջ»։ Մրեւնոյն ժամանակ Աֆղանստանի վրայ խօսեցաւ իբրեւ միջնակարգ գործի մը վրայ, «անոր անկախութիւնը երկրատեաց պահպանուած ամէն ոտնկոխութենէ»։ Որովհետեւ ասիկա կը ներկայացնէ 1907ի համաձայնութեան էական նպատակը, մասնաւոր ուշադրութիւն պէտք է ընծայել հանդուցեալ Լորտ Սալզպերիի պարզած տեսութեան։ Ինչպէս կ'առարկէր «Միջնակաց գօտի» բացատրութեան։ Կ'ըսէր թէ 1869էն ի վեր ըրիտանական կառավարութեան համար գոյութենէ դադրած է չէզոք գօտիի մը գաղափարը։ Ռուսիա Աֆղանստանի Հիւսիսային սահմանէն անդին գծուած իր սահմանադիծը ընդունելով՝ ընդունած եղաւ իրողութիւն մը, որ երբեք ինդիր չէր վերցներ արդէն։ Երբ Լորտ Սալզպերիի տեսութիւնները պարզուեցան Ռուս կառավարութեան առջեւ, իշխան Կորչաքօֆ զրեց հետեւեալը իբրեւ պատասխան.—

«Ամբողջովին համաձայն ենք ա՛յն եզրակացութեան մէջ թէ երկուստեք պահպանելով հանդերձ Աֆղանստանի սահմաններուն մասին մեր զոյացուցած համաձայնութիւնը, որով Աֆղանստան ռուսական ազդեցութեան չրջանակէն դուրս կը մնայ, երկու Դահլիճները պէտք է իւրաքանչիւրացած նպատակ միջնակաց գօտիի մը վերաբերեալ վիճաբանութիւնները»։

Այսու հանդերձ Ռուսիա մինչեւ վերջը չփարեցաւ այս յանձնառութեան։ 1878ին պատուիրակութիւն մը դրկեց Քեսպոլ և զրաք քալեցուց դէպի Աֆղանեան սահմանագիծը։ Յետոյ պընդեց Մ. ը Կիպա թէ այս կարգադրութիւնները ընելու իրաւունք ունէր Ռուսիա Անգլիոյ հետ պատերազմի մը մօտալուտ վտանգին հեռատեսութեամբ։ Ռուսական պատուիրակութեան Քեսպոլ հասնելուն վրայ բրիտանական բանակ մը առաջ քալեց դէպ ի Աֆղանիստան, և դիւանագիտական կռիւը թղթակցութիւն մը սկսաւ Լոնտոնի և Բեդերսպուրգի մէջեւ։ 1878 Օգստ.ին լորտ Սալզպերիի հրամանով, նամակ մը ուղղուեցաւ Պ. ը Կերսի, յայտարարով թէ անցեալ տասը տարիներուն չարունակ Ռուսիա պատուոյ խօսք տուած էր չմիջամտել Աֆղանեան գործերուն, մինչ Անգլիա Ռուսիոյ հաւանութեամբ և աջակցութեամբ նոյն ժամանակամիջոցին մէջ կանոնաւոր և օրինաւոր ազդեցութիւն մը կը ներդրծէր Քեսպուլի մէջ։ «Ուրիշ խօսքով — կը գրէր Սըր Ֆրէնսիզ Բլընքէթ, — մինչ Ռուսիա պատուոյ խօսք տալով կը դրաժարէր ո և է տեսակ ազդեցութիւն ի գործ դնելէ Աֆղանիստանի մէջ, Ն. Բրիտանական վեհափառութեան քաղաքականութիւնը ի նպաստ իրաղարձութեան ազդ[illegible] ը պէտք է անմոռանալի մնայ»։

Ի պատասխանի, կը գրէր Մ. ը Կիրս.—

«Գեղբ. Ասիոյ խնդրոյն մասին ռուս կայս. կառավարութեան տրամադրութիւնները ի հարկէ ազդուած են Անգլիոյ մեր հանդէպ ունեցած վարմունքին քաղաքական պայմաններէն։ Բայց ներկայ պարագաներուն մէջ այդ տրամադրութիւնները դարձեալ առաջնորդուն պէս են, և Անգլիոյ համար անմատնութիւն պատճառելու ընութիւնը չունին»։

Լորտ Սալզպերի ասիկա իբրեւ տարհամութիւն ընդունեց թէ Ռուսիոյ բոլոր խոստումները «վերստացած են իրենց վաւերականութիւնը»։ Կեդբ. Ասիոյ մէջ կարգ մը ցեղերու վրայ Ռուսիոյ յաղթութիւնը և 1882ին Մ. Լէսարի այցելութիւնը Մէրվ պատճառ տուին որ Բրիտանական կառավարութիւնը նոր հարցումներ ուղղէ ռուս կառավարութեան դիտաւորութեանց վրայ։ Սակայն 1882 Փետր.ին Լոնտոնի ռուս դեսպանը Լորտ Կրանվիլի ներկայացուցով ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը «Ի՛ընդունի ակէց առաջ Կորչաքօֆ իշխանին կողմէ Անգլիոյ հետ կնքուած համաձայնութեան վաւերականութիւնը, որով Աֆղանստան Ռուսիոյ ազդեցութեան չրջանակէն դուրս կը գտնուի»։ 1883 Հոկտ.ին Բեթերսպուրգի անգլիական գործակատարը հրահանգ ստացաւ Լոնտոնէն հարցումներ ընել զրոյցի մը վրայ թէ ռուս պատուիրակ մը Քեսպուլ զրկուած է մասնաւոր նամակով։ Մ. ը Կիրս յայտարարեց թէ այդպիսի բան մը անկարելի է, և թէ ամէն հնարաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են առաջքն առնելու ո և է հաղորդակցութեան Ռուսիոյ և Աֆղանստանի միջեւ, քանի որ այս վերջին երկիրը Անգլիոյ չրջանակին մէջ կը գտնուի»։ 1884 Ապրիլին, Մ. ը Կիրս Բեթերսպուրգի անգլիական դեսպանին զրկեց յիշատակագիր մը, որուն մէջ հետեւեալ հատուածը կայ.—

«Երկու տէրութեանց միջեւ գոյացած կարգադրութեան պայմաններուն համաձայն, Մէյմէնա (Աֆղանեան սահմանագիծին վրայ) ամրոցուած կը համարուի Աֆղանստանի սահմաններուն մէջ, և Ռուսիոյ Վեհ. Կայսր կառավարութիւնը որոշած է խղճմտօրէն յարգել, ինչպէս յարգած է անցեալին մէջ, նոյն կարգադրութեան զօրութեամբ իր ստանձնած բոլոր յանձնառութիւնները»։

Աւելորդ է երկար քարոզ պատմութիւնը ընել ա՛յն բանակցութիւններուն, որոնց հետեւութիւնը եղաւ վերջապէս ճշդել փոխադարձ համաձայնութեամբ Աֆղանստանի հիւսիսային արեւելեան և հիւսիսային արեւմտեան սահմանները։ Երբ ստորագրուեցաւ 1887ի անգլիա-ռուսական Համաձայնութիւնը, որ կը ճշդէր հիւսիսային արեւմտեան սահմանը, բացորոշ յայտարարութիւն մը եղած չէր թէ այդ սահմանէն անդին Ռուսիա առաջ քալելու իրաւունք չունի։ բայց նախին բանակցութիւնները և համաձայնութիւնները միջնորդը ըլլալով, նոյն իսկ դիւանագէտ մը պիտի չկրնար պնդել թէ Ռուսիա պատուոյ խօսք տուած չէր յարգելու նոյն սահմանագլուխը։ 1895ին, երբ փոխադարձ համաձայնութեամբ ճշդուեցաւ հիւսիսային արեւելեան սահմանը, Լորտ Ռիմպլիի և Մ. ը Սթեալի կողմէ տարբերուած յայտարարութիւնը հետեւեալ յօդուածը կը պարունակէր. —

«Ն. Բրիտանական Վեհափառութեան կառավարութիւնը և Ռուսիոյ Վեհ. Կայսեր կառավարութիւնը կը պայմանաւորուին հրաժարիլ ո և է քաղաքական ազդեցութիւն և հակակշիռ ի գործ դնելէ, առաջինը յիշեալ սահմանագլխին հիւսիսային կողմը, երկրորդն ալ հարաւային կողմը»։

1902ին անգլիական կառավարութիւնը Ռուսիայէն զեկուցում մը ընդունեց, առաջարկով որ ուղղակի յարաբերութիւններ պէտք է հաստատուին Ռուսիոյ և Աֆղանստանի միջեւ սահմանագլխի խնդիրներու մասին։ Այս թղթակցութիւնը հրատարակուած չէ քնա. բայց 1902 Հոկտ. 20ին Երեւփ. ժողովին մէջ Լորտ Բրէնդոթի (երէց որդի Լորտ Սալզպերիի) ըրած յայտարարութեան նայելով, ռուս կառավարութիւնը կը յայտարարէր թէ այդ յարաբերութիւնները քաղաքական նկարագիր պիտի չունենային, քանի որ Ռուսիա յարած կը մնայ իր երբեմնի յանձնառութիւններուն և կը չարունակէ Աֆղանստանը նկատել իրբեւ իր ազդեցութեան չրջանակէն դուրս։ Բրիտանական կառավարութիւնը պատասխանեց թէ գոյութիւն ունեցող համաձայնութիւնը քանի որ կայ, Անգլիա հարկ չի տեսներ ներկայ կարգադրութիւններուն մէջ ո և է փոփոխութիւն, առանց նոր և խորունկ բացատրութիւններու Ռուսիոյ կողմէ։

Աֆղանեան հարցին ամբողջ պատմութիւնը ցուցուցեր է թէ մինչեւ վերջերս Ռուսիա պատուոյ խօսք տուած է Աֆղանստանը ճանչնալ իբրեւ իր ազդեցութեան չրջանակէն դուրս։ Այդ պատուոյ խօսքը հիմա կրնուեցաւ, և ռուս կառավարութիւնը ակէց զատ կը խոստանայ թէ Աֆղանստանի հետ իր բոլոր քաղաքական յարաբերութիւնները բրիտանական կառավարութեան միջնորդութիւնը պիտի կատարուին։ Կը խոստանայ նաև ո և է գործակալ չղրկել Աֆղանստան։ Բայց խնդրոյն մէջ նոր տարբեր մտած են։ Երբ Մեծին Բրիտանիոյ արտաքին քաղաքականութեան վարիչը Լորտ Սալզպերին էր, Աֆղանստանի գործերուն չմիջամտելու համար ռուսական յանձնառութիւնները ոչ թէ դիւանագիտութեամբ ձեռք բերուած զիջողութիւն մը կը համարուէին, այլ պարզ ազացոյց մը, նշան մը թէ Ռուսիա խոհեմութիւն կը համարի յարգել իրաց կացութիւն մը, զոր Անգլիա միայն դրած է պահպանել, և երբեք տեղի չտալ Ռուսիոյ։ Եղան ժամանակներ որ Ռուսիա աւելի կամեցաւ յայտնապէս անգէտ ձեւացաւ իր յանձնառութիւններուն, բայց Անգլիա չարունակեց պնդել թէ Աֆղանեան սահմանագլուխը պէտք չէ բռնաբարուի։

Թէեւ Ռուս կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ Աֆղանստանի հետ իր բոլոր քաղաքական յարաբերութիւնները բրիտանական կառավարութեան միջոցաւ միայն վարել, սակայն թղթակցութիւն ձեռք բերած է որ իր սահմանագլխի սպաները կարենան ուղղակի յարաբերութիւն հաստատել Աֆղանեան սահմանագլխի սպաներուն հետ՝ ոչ-քաղաքական բնութիւն ունեցող խնդիրներու կարգադրութեան համար։ Որովհետեւ Անգլիա գործակալ չունի ռուսեւաֆղան սահմանագլխին վրայ, ռուս սպաներուն թողուած է որոշել թէ որ խնդիրները քաղաքական են, որոնք ոչ-քաղաքական։ Ակէց զատ, թէեւ Ռուսիա կը պայմանաւորի «ո և է գործակալներ» չղրկել Աֆղանստան, բայց խոստանում առած է որ «առեւտրական գործակալներ» կրնան ղրկուիլ։ Բայց ասոր, անգլիական կառավարութիւնը կը հաճի Ռուսիան ևս մասնակից ընել այս առեւտրական պանդուխտութիւններուն, որոնք կրնան Աֆղանստանի մէջ ձեռք բերուիլ անգլիական և անգլեհնդիկ վաճառականութեան համար։ Բայց Ռուսիա չէ հաճած հաւասար վերնանձնութիւն ցոյց տալ ի մասին հիւսիսային Պարսկաստանի, Պուշիրի և իր չրջանակին մէջ գտնուած ուրիշ մարզերու վաճառականութեան։

Սակայն Աֆղանստանի մասին Անգլիա-ռուսական Համաձայնութեան մէջ ամենէն աւելի նշանակալից կէտը սա է թէ Ռուսիա իր յանձնառութիւնները պայմանաւոր բրած է, այսինքն Աֆղանեան գործերէն հրաժարելուն պայման դրած է որ Անգլիա բացորոշապէս քաշուի Լորտ Սալզպերիի կողմէ 1878ին բռնուած դիրքէն, երբ հանգուցեալ վարչապետը պնդեց որ Ռուսիա բացէ ի բաց պէտք է ետ կենայ ոտնձգութենէ առանց անգլիական ազդեցութիւնը պայմանաւորելու։ Հիմա Ռուսիա խօսք կ'առնէ Անգլիայէն թէ այս վերջինն ալ պարտաւոր պիտի ըլլայ այդ կողմերուն անկախութիւնը յարգելու և պահելու։ Իրաւ է թէ Անգլիա արդէն Ղոնիր ընելու պատասխ է և յօժար և Աֆղանստանի հետ այս մասը պայմանագրութիւն ունի, բայց ոչ միայն խօսք կուտայ այդ ազդեցութիւնը խաղաղասէր խնամով ի գործ դնելու, այլ նաև կը խոստանայ Ռուսիոյ դէմ Աֆղանեան չարժում չընել և չքաջալերել։

Սրսուիսurs

ՔՐՈՆԻԿ

ԵՈՒԱՆԷՍԹԷՌԻՈՅ ԿՏԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋ

Անդրանիկ Եուանէսթէռի քոյրը, երէկ Խան մոգովոյ Ներկայանալու համար թէև Դաղաթիոյ Թարդարանը փութացած էր, սակայն ժողովը հրաւիրեց միայն յիշեալ Տիկնոջ փաստաբանը, Յակոբ Պարի էֆ.ն և յանձնարարեց որպէս զի հանգուցեալին քոյրը, առաջիկայ Դշ. օր Խան ժողովոյ և կամ Եշ. օր Ս. Պատրիարքին ներկայանալով ստորագրէ յանձնառագիր մը, որ պիտի խմբագրուի Խան ժողովի կողմէ ակէց առաջ տրուած որոշման մը տրամադրութեանց համաձայն։ Ինչպէս յայտնի է, Խան ժողովոյ որոշմամբ, հանգուցեալ կտակարարին կտակած հարստութենէն հարիւրին 25ի հաշիւով 6000 ոսկիի տուչութիւն մը եղած էր յիշեալ տիկնոջ։ Այս դրամն է որ պիտի վճարուի և տիկինը փոխադարձաբար ընկալագիր մը պիտի տայ։ որուն մէջ պիտի յայտնէ թէ հրաժարած է իր հանգուցեալ եղբօր կտակին մասին ո և է դատական ձեռնարկէ։

Ցայսմիկ է արդէն թէ Եուանէսքուր իր կենդանութեանը հոգացած էր իր քոյրը [illegible] պարտքը և ամոր առուստ երկու մեծ տուն գնած էր Բեբրայի մէջ։ 24,000 ոսկիի կտակ ընող այս բարերարը այնչափ ապահոված էր քրոջը ապագան որ կտակին մէջ անոր խօսքն անգամ չէր բրած, և ամբողջ հարստութիւնը յատկացուցած էր Հայ եկեղեցւոյ չքաւոր գաւառներուն կըրթութեան և դաստիարակութեան։

Շերիի օրէնքը որ ճշմարտապէս արդարութեան վրայ հիմնուած է, կը տրամադրէ որ երբ ո և է մէկը կտակ մը կամ վաղքի մը ընէ ի նպաստ կարօտեալներու, աղքատներու և երբ կտակին հասոյթը բաժնուի աղքատներու, այն ատեն եթէ կտակ ընողին ընտանեկան պարագաներուն ու ազգականներուն մէջ չքաւորներ, օգնութեան կարօտներ կան, անոնք նախապատուութիւն ստանան միւս նպաստընկալներէ, և ուրիշ աղքատներու եթէ մէկ բաժին կը տրուի, կտակը ընողին պարագաներուն պէտք է տալ երկու կամ երեք բաժին։ Արդ, քանի որ Եուանէսքուր քրոջը համար բան մը չէ ըսած իր կտակին մէջ, եթէ անոր քոյրը աղքատ է, չքաւոր է և օգնութեան կարօտ և եթէ Խան ժողովը Գ'ուզէր խղճի պարտք մը գոհացնել, ոչ թէ կտակին մէկ քառորդը տալու էր կտակարարին քրոջը, այլ երբ այդ դրամագլուխին հասոյթովը ուրիշ անկարողներու, չքաւորներու օգնէր, կրնար Եուանէսքուրի քոյրն ալ անոնց կարգը դասել և երբ միւս աղքատներուն մէկ բաժին տար, անոր կրնար երկու կամ երեք բաժին յատկացնել։ Այնչափ պարագայի մէջ անդարմանելի սխալ մըն է այս 6000 ոսկիի տուչութիւնը և քաջալերելու որ պատկանեալ մարմինը չի թոյլատրեր որ հանրային զրամը՝ անհատներու հաղորդեալ որոշման զոհ ըլլայ։ Շերիի օրէնքը, ուրիշ կարեւոր տրամադրութիւն մըն ալ ունի կտակներու մասին. երբ անչափահասներու և աղքատներու ի նպաստ կտակ մը ըլլայ և կտակարարը կտակին տրամադրութիւնը տուական կերպով չի գործադրէ, բանիմաց անձ մը կրնայ նպաստընկալ անչափահասներէն և չքաւորներէն մէկ քանիին փոխանորդաբար դատ բանալ Շերիի դատաւորին առջեւ և պահանջել կտակին տուական գործադրութիւնը. եթէ կտակարարը գժկամակի և և կամ չարունակէ չեղեցնել կտակը իր նպատակէն, դատաւորը այն ատեն կը սահմանէ կտակարարը անպատճառ կտակին տրամադրութիւնները գործադրելու։

Կը յուսանք որ Վարչութիւնը նկատողութեան կ'առնէ մեր այս անկեղծ թերադրութիւնները և Տնտես. Խորհրդոյ արդար գիտողութիւններն ու գործը բան օրինի կը յանձնէ Տնտես. Խորհրդոյ նկատողութեան, վերջնական որոշում մը տալէ և հանգուցեալի քրոջը հետ կարգադրութիւն մը ընելէ առաջ։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ դիւանապետը մասնաւոր յայտարարութեամբ կը ծանուցանէ որ վերջին կարգադրութեանց համեմատ որոշուած է այլեւ Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը չղրկել քահանաներուն զաւակները յանուն Ս. Հայրապետին, այլ փոխանակ Լազարեան ճեմարանին՝ անունը պիտի ընդունուին ուղղափառարարել Մայր Աթոռի Հաղբատ ճեմարանին մէջ, ի հաշիւ Ս. Բեթլեհէմի Հայոց եկեղեցւոյն։

ԴԻՒԱՆԱՊԵՏ Հայր Սուրբը կը ծանուցանէ նաև թէ 1906-7 տարւոյ Էջմիածնի ճեմարանին Մոսկվարժական Խորհուրդը որոշեր է փակել ճեմարանի Ա. և Բ. դասարանները և բնաւ նոր աշակերտ չընդունել։ Ն. Ս. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Հայրապետը վաւերացնելով այս որոշումը հրամայած է ճեմարան ընդունելու համար եղած խնդրանքները չեղեալ նկատել։

Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ մասնաւոր կոնդակով մը պատուիրած է Վրաստանի, Պարսկաստանի, Նամախիի և Երեւանի Առաջնորդներուն որ անխիստ ծագկեալ փիլոն, լանջաքաչ և կամկամ չյաջանեն քահանաներուն ու վարդապետներուն համար, այլ իւրաքանչիւր Առաջնորդ տարին ամէնէն չատ հինգ կղերի վարձատրութիւնը խնդրէ։

Ս. ՍԻՆՕԴԸ յանդգնաբար գտնելով Ներսէս Գ. Դաղարեվեանցը՝ հրամայեց որ երեսէ չարամ ապաշխարանք քաշէ եկեղեցւոյ խորանին վրայ՝ Սաղմոսը ձեռքը։

ԿՆՃՈՒՈՑ ՀԱՆԳՈՒՑՑ մըն ալ լուծեց Ս. Սինօդը։ Սահակ Գ. Ամենց՝ դէմը ելլողը պատած էր առանց հրամանի ու առանց ճիւղաւորութեան նայելու անխիստ պակիով այսպէս 58 զոյգեր։ Սինօդը կատարուած պակիները վաւերական համարեց, իսկ պակաղիր քահանան որ ամէն առաւելութիւններուն վրայ ապօրինի կնիկ մըն ալ կը պահէր, որոշեց դադրեցնել քահանայագործելէ ու վանք մը դրկել, ենթարկելով զայն թեմական իշխանութեան իրաւասութեան։ Սակայն զատ որոշեց մարմնական իշխանութեան յանձնել Տ. Սահակը որ վճարէ իր կատարած պակիներուն հրամանին գինը, մօտաւորապէս քառասուն օսմ. ոսկի, ինչ որ ամէնէն ծանր եկած պէտք է ըլլայ մեր բարեծաղիկ տէր պապին։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ դիւանին կառավարիչ նշանակուած է Տ. Յուսիկ վարդապետ։

ԵԼԵԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Մայր Աթոռի մէջ մուտ գտած է արդէն. երկու ամիս է որ ելեքտրական լոյսով կը լուսաւորուին վանքին ամէն մասերն ալ։ ելեքտրաշարժ ջաղացքն ալ պատրաստ է արդէն որմէ տարեկան քանի մը հարիւր ոսկի եկամուտ կ'սպասուի։ հիմա նոր փորձեր կը կատարեն ելեքտրականութեամբ գետնին տակէն ջուր հանելու։ մեքենան հիմա բաւական մեծ քանակութեամբ ջուր կը հանէ. եթէ այս փորձերը յաջողութեամբ պսակուին վանքն ու չրջակայքը պիտի զարդանան ու մշակիլի հողերն ալ տասնապատիկ պիտի արդիւնաւորուին։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ Թարգմանչաց Երեւան հանած է Հ. Խաչիկ Վ. որ Բեթերսպուրգի Հնագիտական ընկերութեան տուած իրաւունքով պեղումներ կը կատարէ Դուինի Ս. Գրիգոր եկեղեցիին մէջ։ Վարդապետը ցուցնիս 6ին եկեղեցւոյն հիւսիսային կողմի բեմին վրայ հաղիւ երկու կանգունի չափ սեղ փորած, կը հանդիպի մոզայիկներու որ Աստուածածնայ պատկերի մը կիսադէմքն է, աջ աչքը ամբողջապէս, աջ այտին կէսը և ձախակողմը հիւսուածքով։ իսկ ձախ կողմին կը նշմարուին բացուած ծաղիկներ։ Մանուագներու խօսքին նայելով մոզայիքը գոյնգոյն քարերէ կազմուած է ու ո՛չ թէ ապակիներէ ինչպէս էր Զուարթնոց եկեղեցիին գտնուած խաչը։ Մոզայիքները տասը փարատցի մեծութեամբ են, նրբութիւն արտայայտող մասերը ինչպէս աչքին ու այտին կտորները աւելի պզտիկ են։ մագերուն հիւսուածքը բաց, աչքը մութ չագանակագոյն, կոպերը ինչպէս նաև բիրը աւելի սև գոյներով։ Ինչպէս յայտնի է Երուսաղէմի մէջ ալ գտնուեցան ԺԱ դարու մոզայիքներ, բայց այս մոզայիքին գիրերը կը ցուցնեն թէ աւելի հին ժամանակի կը վերաբերին անոնք։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ Դաւթիոյ Թարդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր նիստ գումարեց, որուն ներկայ էին Կրօն. Ժողովէն Տ. Գրիգորիս արքեպս. Յովհաննէսեան,

Տ. Մովսէս եպս. Կէօնիւլկեան, Տ. Դաւիթ Թաւրեան և Տ. Գրիգորիս Պալագեան վրդ.ները, Տ. Սահակ Տէր Սարգսեան և Տ. Կարապետ Սանտալեան աւագ քհ.ները, և Տ. Մելքայէլ Աշճեան, Տ. Հմայեակ Էքսէրճեան և Տ. Գրիգոր Ճէպէճեան քհ.ներ. իսկ Բաղ. Ժողովէն ներկայ էին Տիրան Սէլ, Աշնան, Յարութիւն էֆ. Ասլանեան, Գէորգ էֆ. Ասլանեան, Մկրտիչ էֆ. Ասասեան և Տիգրան էֆ. Թոքատեան։

1. Ս. Պատարագը Ժողովին հաղորդեց ի գիտութիւն Երուսաղէմի Տ. Յարութիւն Պատրիարքի հեռագիրը, որով կը ծանուցանէր Ազգ. Վարչութեան պատուիրակներուն Տ. Վանրամ Սրբազանի և Արիս էֆ.ի ողջմբ ժամանումն ի Ս. Երուսաղէմ։

2. Նոր Նախիջեւանի Առաջնորդ Տ. Ներսէս արքեպս. հաղորդած էր հանգուցեալ Տ. Արսէն քհ. Մանդակունիի կատակգրին օրինակը, որով մէյ մէյ քահանան իր ամրողջ ստացուածքն կտակած էր Աղիթապի դպրոցին։ Ժողովը Ս. Նախագահ Հօր յանձնեց ի գործ դրնել պէտք եղածը։

3. Կիպրոսի Թաղ. Խորհուրդը իր պաշտօնավարութեան վերաբերեալ հրահանգ մը ծրագրած և վերացուցի ինդրած էր։ Ժողովը ինչ ինչ բարեփոխմամբ ընդունեց և հաստատեց զայն։

4. Վանայ Առաջն. տեղապահ Տ. Ներսէս վրդ. Խապաեան հրաժարական դրած էր։ Ժողովը անընդունելի գտաւ և որոշեց հրաւիրել զինքը չարունակելու իր պաշտօնը։

5. Մասիս չաբաթաթերթը իր 37րդ թուոյն մէջ յօդուած մը հրատարակած էր, բարեշնորհաբար Եուանէսքուի կտակին խնդրոյն առթիւ Խան Ժողովոյ տուած որոշման նկատմամբ։

Ժողովը նկատելով որ յօդուածին հեղինակը օրինաւոր քննադատութեան սահմանէն չեղած և անպատշաճ լեզուաւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան արժանապատուութեան դպած էր, Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց այս մասին կարիւորը տնօրինել։

6. Բաղէշի Առաջնորդ Տ. Եղիկէ Ծ. Վ. Դպիրքեանի ասկէց առաջ հարցում ուղղուած էր թէ, Բաղէշի առաջնորդութիւնը կ'ընդունի թէ Պուլկարիոյ հոգեւոր հովանութիւնը։ Տ. Եղիկէ Ծ. Վրդ. պատասխանած ըլլալով թէ Վարչութեան վերջին անորոշութեան համակերպած՝ ընդունած է Պուլկարիոյ հովուական պաշտօնը, ժողովը մեծամասնութեան նկատմամբ Բաղէշի առաջնորդութիւնը և Գրօն. Ժողովի յանձնեց պատասխանել Բաղէշի առաջնորդական ընտրելեաց մէկ ցանկը։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը յարաբերական խնդիրներով։

ԲԵՐԿՐՈՒԹԵԱՄԲ կը ծանուցանենք թէ, ինչպէս պաշտօնականներով դրուեցաւ, Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է Գերման դեսպանատան թարգման Հայկ էֆ. Թայքէսէնեանի շնորհել Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։ Հայկ էֆէնտի Թայքէսէնեան մաքի և սրտի ընտիր ձիրքերով օժտուած կարող և ուշագիր պաշտօնատար մըն է որ ինքնօրինութեամբ և իր անմեղուն աշխատութեան շնորհիւ բարձրացած է արդի կարեւոր դիրքին։ Հայկ էֆ. իր կարճ պաշտօնավարութեան մէջ ցոյց տուած ձիրքերուն համար իրաւամբ արժանացած է իր պետերուն գնահատութեան և համակրանքին։ Իրեն եղած այս շնորհը խնդութեամբ կը լեցնէ իր բոլոր բարեկամներուն սիրտը, որոնք առթիւ մենք ալ ջերմագոյն կը խնդակցինք մեր բարեկամին։

ԴԱՑԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Խաչվերացի կիրակի օրը Դարթալի Ս. Նշան եկեղեցւոյն մէջ պատարագիչ քահանան Ս. Հաղորդութեան սկիհը ձեռքը, ժողովրդեան դառնալով կը ծանուցանէ թէ ըստ խնդրանաց անձի մը, յետ աւարտման Ս. Պատարագի հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

Պատարագիչ քահանային, Սկիհ ի ձեռին ծանուցում ընելը ներկայ ժողովրդեան զայթակղութիւն պատճառած ըլլալով, խմբագրութեանս միջոցաւ կրօն. ժողովոյ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն։

ԲԵՐԱՑԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն Թաղ. Խորհուրդը և քահանայական դասը որոշած են Աւագերէց Տ. Մկրեան Հօր ողբացեալ երիցուհւոյն մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել տալ յառաջիկայ կիրակի առաւօտ։ Այս առթիւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ հանգուցեալին տաներէց Տ. Յակոբոս քհնյ. Տէրէճեան։

ՍՏԱՑՕՆԲ Երրորդ վարժարանի մանուկներու գիրքը որ ուներորդ տպագրութեան հասած է, և կը բովանդակէ միաք և հոգի և սիրա կրթող հրահանգներ և գեղեցիկ հատուածներ օրոնք մաքուր ու կանոնաւոր լեզուով մը գրուած ըլլալու առաւելութիւնն ալ ունին։ Ս. Դաւթեան էֆ.ի այս աշխատութիւնը կը պարունակէ արձակ թէ ոտանաւոր չինիչ դասեր։ 208 էջ, գին 5 ղրշ.։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ. — Հանգուցեալ այրի Տիկին Յուլիանէ Յովհաննէսեանի յուշարարութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 108 ղշ. նուիրած է Հիւանդանոցին Լեւոն էֆ. Վ. Սէմէրճեան։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի (Սեպտ. 16) Շիշլի, Նշան-Թաշ, Կայսերական քաղաքային և զինուորական վարժարաններու զրաւաճառապետ և ասպազիր Վասիլ. Կարապետ էֆ. Բէշիկեանի բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ նշանախօսութիւնը երկաթուղիներու վաճառական Սոֆիան էֆ. Սդամպօլեանի, ընդ Օր. Էօմէրի Մկրտիչեանի։

Սոֆիան էֆ. իր պարկեշտ գործունէութեամբը, լաւ դիրք մը չունեցող ըլլալով, հրապարակի վրայ սիրուած անձնաւորութիւն մըն է։ իսկ Օր. Էօմէրի խնամեալ դաստիարակութեամբ զարգացած օրիորդ մըն է։ Մասնիներու փոխանակութենէ վերջ ներկաները իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին։

Մեր շնորհաւորութիւնները։

ՋԱՒԻՍ

ՏՈՒՆԷՆ ԹԵՐՍ

Նոր հրապարակ եկաւ Բասիրի այս աշխատասիրութիւնը, որ կը պարունակէ ընտանեկան և ընկերական հարցերու վրայ չափ կան և հետաքրքրաշարժ տեսութիւններ, ժողովրդական ոճով։

Բասիրի գրելակերպը արդէն ծանօթ ըլալով հանրութեան, քաջայոյս ենք որ անոր այս գործն ալ պիտի արժանանայ նոյն սիրալիր ընդունելութեան, որով վարձատրուած են միչտ հեղինակին գրչի արտադրութիւնները։

Գիրքին հրատարակիչն է Զարեհ էֆ. Պէրպէրեան, որ իր կարգին ջանք չէ խնայած Տուն ենք Ներաց ներկայանալի և հրապուրիչ հատոր մը ընծայելու համար։

Գինը, խիստ ժան դրուած է, որպէս զի Ժողովուրդին ամէն դասակարգին մատչելի ըլլայ։ Այսինքն 3½ ղրշ. միայն, 200 էջ ունեցող այս գիրքին համար։ կը ծախսի բոլոր գրավաճառներուն և լրագրավաճառներուն քով։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ԿՆՈՊՆՔ

Երկուշաբթի օր Օրթագիւղի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ մկրտութեան հանդէսը Որբանոցի ուսուցիչներէն Մարարոս էֆ. Զարիսուկեանի անդրանիկ զաւկին, կնքահայրութեամբ Գրիգոր էֆ. Հալէպեանի։ Նորածինը կոչուեցաւ ԽԱՉԱՏԻՒ-ԶԱՐԵՀ։ Հանդէսին կը նախագահէր Տ. Արտաւազդ վրդ.։ իր շուրջը ունենալով Տ. Մկրտիչ Նախնիքեան և Տ. Դաւիթ քհ.ները։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

2 Հոկտ. 1907

Ֆրանսական 3%	94.30
Օսմանեան Միացեալ	94.45
Երկաթուղի	170.—
Պանք Օթթօման	695.—

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ. — Միրիմիրանի ատիճան տրուեցաւ Էվզաքի Նախարարութեան վարչական Խորհուրդին անդամ Ապտուլլահ Վասրք փաշայի։ Սալիսէի ատիճան՝ Բ. Դրան թարգմանութեանց սեհեկին քարտուղարներէն Բուհի պէյի և Խարբերդի Նահանգին մէջ Շոթէք գլուղամարին միւսի՝ Եռաքը Սիմա աշիրէդին պետերէն Պաթալ էֆ.ի։

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ՊԷՅՐՈՒԹ ՄԷՋ. — Կայս. Ծննդեան տարեդարձին օրը Պէյրութի մէջ կատարուեցաւ ելեկտրական թրամուէյներու առաջին երկաթ գիծին զետեղումը, ի ներկայութեան քաղաքային և զինուորական իշխանութեանց։

ՄԱՌՍԱՑԻՆ ԹԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐԸ. — Զեռնհաս պաշտօնարանը ծանոյց պէտք եղած տեղերը որ մաքսատանց Տնօրէնները ու պաշտօնեաները ամէն օր ներկայ ըլլան իրենց պաշտօնատեղին և ի հարկին նոյն իսկ մինչեւ գիշերուան ժամը երկուքը մնալով, իրենց պարտականութիւնները անթերի գործադրեն, հակառակ պարագային խիստ պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄՆՏՈՒԿԸ, որուն վարչութիւնը Երկրագործական Պանքային յանձնուած է, ինչպէս ծանուցուած էր, սեպտեմբեր 1էն գործանութեանց ձեռնարկեց։ Սեպտեմբեր 1էն մինչեւ 17ի երկուշաբթի իրիկունը Նոյն Մնտուկին ներկայացող պահանջատէրերուն 30,250 ոսկի հաւաքուեցաւ և նոքէն 13,737 ոսկիի վճարումներ կատարուեցան։ 191 հոգիի 3134 ոսկի փոխ տրուեցաւ։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՒ ՄԵԾ ԳԱՐԴԵՒԸ. — Զրոյց կը լսէի ժողովուրդին մէջ թէ Երկաթուղիի վերջին վիճակահանութենէն մեծ պարգեւը 300,000 ֆր., շահած է Հանր. Գարթի Վարչութիւնը։

ԾԽՕՆՈՏԻ ՐԷՅԻՆ վարչական խորհուրդին նախագահ Պ. ը Նէօֆիլիզ Երէկ Բարիզ մեկնեցաւ։

ՇԻՆԵՐԵՐԸ. — Քաղաքապետութիւնը դարձեալ ծանոյց թաղապետական շրջանակներուն որ առանց պատուեցեան չինութիւններ չկատարուին, հակառակ պարագային թաղապետական պաշտօնեաները անձամբ պատասխանատու պիտի նկատուին։

ԲԱՂԱՒԱՅԻՆ Հանգստեան Թաղակի Մնտուկէն օգստ. ամսթիւղակները երէկ կուրնէ սկսան հատուցուիլ։

ՄԱՀ. — Հանր. Գարթի Վարչական խորհուրդի նախագահ և անդրլեռցի պատուիրակ Սբ Սամ Պէրքի մայրը մեռաւ Լոնտոնի մէջ։

ՁՈՒՈՒԻԼԻՐԻ քարիւղի մթերանոցին վարչութիւնը Եմմական Նախարարութեան յանձնուած է։ Նոյն Նախարարութեան խորհուրդին անդամ Մուհիտտին պէյ Տնօրէն կարգուեցաւ Մթերանոցին, մայր տուարի միւմիլիզ Բիւշի պէյ՝ հաշուակալ և գանձմանց վարչութեան պաշտօնեաներէն Իսմիլ էֆ. ալ հաւաքիչ։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԾԽԱԽՈՏ. — Օսմ. ծխախոտի Բէյմն, որ ժողովուրդը գոհացնելու անփոյթ չգտնուիր, նոր կարգադրութիւն մը ըրաւ, որ խիստ գոհ պիտի ձգէ կին ծխողներու դասակարգը։ Յարդ մէկ տեսակ սիգարա կարկինեաու յատուկ 1000ը 175 ղրշ.։ Այժմ կ'ուսանանք թէ Բամաղանէն սկսեալ Բէյմն ծխու պիտի հանէ կինեաու յատուկ նոր տեսակ մը 1000ը 100 ղրուշնոց, այսինքն 500 հատնոց տուփը 50 ղրշ., 100 հատնոցը 10 ղրուշ և վերջապէս 20 հատնոցը 2 և 40 հատնոցը 1 ղրշ.։ Այս նորութիւնը որ իրականն պէտք մը կը լրացնէ, յոյս կայ որ մեծ զարգացում պիտի ստանայ։ մանաւանդ 1 և 2 ղրուշնոց տուփեր գըտնուելուն համար, որ պիտի գիւրացնէ այս նոր տեսակին վաճառումը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՐ ՍԷՐԸ ԿԸ ՄՏՆԷ՝ ՈՏՔԵՐԸ ԿԱՐԾԱՒԻՆ.—Սէրը ոչ հաւաք ունի ոչ երկիր։ Բանաստեղծութեան մէջ զայն նմանցուցած են գնչուի լաճի մը որ օրէնք չունի։ Թէեւ չեմ գիտեր թէ որչափ ճիշդ է գնչուի լաճի նմանցնել այդ զգացումը, որուն համար երկնային, հեթերային է և անճառ է կ'ըսեն միւս կողմէ։ Բայց քանի որ սիրոյ ծաղիկը աւելի համեստ խորշերու մէջ կը ծլի, այսպէս վերջերս ասանկ բան մը կը ծլի նաև Գամ Դարուի Դրսի հէգ ձկնորսի մը թոմպուլիկ աղջկան խոպան սիրտին մէջ։ Այդ ծաղիկը հոն անկողն է յոյն կոչկակար մը, որ իր փողոցային թափառաշրջութեանց մէջ ուզած էր իր շրթունքը դպցնել այդ սիրուն հայուհիին շրթունքին, այլացեղ կոյսի մը հետ հիմնեան վայելքը ճաշակելու համար։ Գիշերային գլուխ-գլխէները կը բազմապատկուին կոչկակարի աչկերտին և ձկնորսի աղջկան միջեւ։ Եւ ահա երէկ առտու, երբ ձկնորսի ընտանիքը արթնցաւ, տեսաւ որ իրենց աղջիկը Ցրանսուհի,—ըսինք թէ անունը Ցրանսուհի էր այս ձկնորսի աղջկան—իր բոյրը թողեր և հեռացեր է, հետը տանելով կարին մեքենան և քիչ մը դրամ, զոր հէգ հայրիկը հաղիւ քովէ քով բերած էր տան վարձքը վճարելու համար։ Հիմա չը գիտցուիր թէ իրենց սիրոյն բոյնը ո՞ւր կը հիւսեն, կամ կը... քիքրեն այս ձկնորսակոչկակարեան հովուերգուները։ Կ'ըսեն թէ աղջիկը յոգդորեր է իր նշանածը՝ որ իր հօրը արհեստին հետեւի, այսինքն... կարթ նետէ պղտոր ջուրի մէջ, բայց տիպար փեսացուն յայտարարեր է թէ աւելի լաւ է իր արհեստը, որ է... գամ գամել։

ԱԼՊԷՐԹԻ ԴԱՏԸ.—Ալպերթի դատապարտուած.— Առջի օր Իտալական հիւպատոսարանի դատարանը իր վճիռը տուաւ Լօժէն Ալպէրթիի մասին, որուն կինը յունիս 15ին անձնասպան եղած էր խորհրդաւոր պարագաներու մէջ։ Դատը սկսած էր Սեպտ. 3/16ին և ցարդ տասներիս նիստ տեղի ունեցաւ։ Երկար դատաւարութենէ ետք տեսանը մեղապարտ նկատեց Ալպէրթին՝ իբր իր կնոջ անձնասպանութեան պատճառը, և զայն դատապարտեց 4 տարուան և 9 ամսուան խցարգելութեան։ Անտասիկ դատարանին վճիռը։

«Դատարանս կը յայտարարէ թէ, «Ալպերթի Լօժէն, որդի հանգուցեալ Ժոզէֆ և Քաթրէզ Ձիօրձիուն Ձիօրձունիպէլի, 34 տարու, Գալաթցի, խատաբանատակ, յանցաւոր է։

«1. Իր կինը, Անտասիա Սաքուլիտէսը դիտմամբ հիւանդացուցած և մարմնին վրայ վէրքեր և անկարողութիւն մը առաջ բերելուն համար, այնպէս որ պատճառ եղած է անոր տասը քսան օր իր գործերով չի կրնալ պարապելուն։

«2. Շարունակ սպառնացած և բռնացած ըլլալուն համար անոր, նոյն իսկ զէնքով, որպէս զի ան նախկին ապրէն միութենէ մը ունեցած զաւակը իր ամուսնական յարկին մէջ չպահէ։

«3. Իր այս նիւթական ու բարոյական խոչտանգումներով, վերջ ի վերջոյ պատճառ եղած ըլլալուն որ Անասպասիա Սաքուլիտէս անձնասպանութեան մղուի 1907 Յունիս 15ին։

«Նկատի առնելով Պատժական Օրէնսգրքին Ա. գլխուն 78, 79 և 154 յօդուածները, նաև Ա. մասին 370, 372րդ յօդուածները, և Պատժական Դատավարութեան Օրէնսգրքին 568 և 569 յօդուածները և 1866 Յունուար 28ի, թիւ 2804 Հիւպատոսական Օրէնքին 111 և յաջորդ ու 166 յօդուածները,

«Բոլոր այս ամբաստանութեանց պատճառով կը դատապարտէ Ալպէրթին

«Qaru sarıuան եւ ինը ամսուան խցարկելութեան։ Դատախազ կոչուին վճարելու վասի հատուցում, որուն հայուհիայրդալութիւնը պիտի կատարուի ըստ օրէնքի, և դատական ծախքին վճարման։»

ԴՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Բերա, Թարլապաշի Հաղելի փողոցը մանիֆաթուրաճի Թոռորիի տունը գողեր մանկով 40 ոսկի արժողութեամբ գորգ և ուրիշ առարկաներ գողցան։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Բերա, Բերուզ աղա, հականկական պաշտօնեաներէն Մուսթաֆա էֆ. 20 օրէ ի վեր ենթարկուած հիւանդութենէն յուսահատած, երէկ առաւօտ 20 կրամ սիպիմէ խմելով անձնասպան եղաւ։

ՊԱՏԻՒ ՁԿՆՈՐՍ ՄԸ.— Երզրումցի Ալի անուն 12 տարեկան տղեկ մը երէկ Ղալաթիոյ Բալաֆաթ-երին ձուկ որսացած պահուն ծովն ինկաւ, և հասած անմիջական օգնութեանց չնորհիւ ազատուեցաւ։

ԾՈՎԻՆ ՄԷՋ. — Առջի իրիկուն Հաչլար փաչայի ժամը 11ու կէսին շոգենաւը երբ նոյն նաւամատոյցին մօտեցած էր, ուղևոր մը, բաւական լաւ հագուած, ծով ինկաւ կամ նետուեցաւ։ Բոլոր ճամբորդները հետաքրքրուած մէկ կողմ վազեցին և շոգենաւը չուրին հաւասար ծռեցաւ։ Մակոյկ մը իջուցուեցաւ թէև, բայց նոյն պահուն անցնող ուրիշ մակոյկ մը ազատեց արկածեալը որ յանձնուեցաւ շոգենաւ։

ՁԵԱՌՈՂԱԾ ԽԱՌԵԲԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Սամսունէն կը գրեն թէ անցած երկուշաբթի օր Պոլսէն եկող աւստրիական շոգենաւին ժամանումին մէկ քանի ժամ ետքը, վայելուչ կերպով հագուած երիտասարդ մը, Եորկի Բանաւորի, դիմեց սեղանաւորի մը, որ Պոլսոյ դրամատուներէն մէկին ներկայացուցիչն է Սամսունի մէջ։ Այդ անձին ցոյց տուաւ պանքայի 1200 ոսկինոց վարկի մէկ նամակը, ըսելով որ այդ դումարին միայն 500 ոսկին պիտի գանձէ առ այժմ։ Սեղանաւորը երբ դրամները կը համբէր, Եորկի Բանաւորի յայտարարեց թէ կաղնի և ուրիշ բերքերու արտածութեամբ զբաղելու համար վաճառատուն մը պիտի հաստատէ և թէ Սև Ծովի նաւահանգիստներէն ապրանք գնելու ձեռնարկած է։ Սեղանաւորը, չուզելով այդ տեսակ յանախորդ մը ձեռքէ հանել, առաջարկեց որ իր մթերանոցները գտնուած կաղինները տեսնելու երթան միասին, սակայն Եորկի Բանաւորի քաղաքավարութեամբ մերժեց, ըսելով որ անմիջապէս կիրաուն պիտի երթայ և թէ մնացած 700 ոսկին կիրաուն մէջ Մ. Բիղայէ պիտի տանայ, որով խնդրեց նոյն գումարը հոն ղրկել։ Երիտասարդը 500 ոսկին առաւ և Մանդիքա օթէլը գնաց։ Սեղանաւորը վարկի նամակին ստորագրութիւններէն մէկը քննելով կասկածեցաւ։ իսկոյն նոյն օթէլը գնաց Եորկի Բանաւորին գտաւ, 500 ոսկին ետ առաւ և վարկի նամակը վերադարձուց։ Երիտասարդը բնաւ չբարկացաւ, նոյն իսկ կատարեալ հանդարտութեամբ ըսաւ թէ Պոլիս հեռագրելով տեղեկութիւն ստանալէ ետքը այդ դրամը կրնայ կիրաուն ղրկել։ Սեղանաւորը երիտասարդին այդ ընթացքէն վստահութիւն ունեցաւ և ուղեց 500 ոսկին տալ, սակայն վերջապէս զգուշութեամբ գործեց և դրամը չյանձնեց։ Պոլիս հեռագրելով պատասխան ստացաւ թէ վարկի նամակը կեղծ է և Եորկի Բանաւորի ալ խարեբայ մըն է։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ. — Դամաէմուռնիի մէջ վերջերս մեռաւ Մառկա անուն յոյն կին մը 115 տարեկան։ Կեսարիոյ մէջ ծնած էր 1792ին և տամուռնացած 1811ին։ Բառասունհինգ զաւակ ունեցած է։ մայրն ալ 120 տարեկան մեռած էր։

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԱՆԿՈՒՄ.— Բերա, Ֆերիոիէ, նորակառոյց տան մը վրայ աշխատող Միհրան Արիսթոտելօ անուն գործաւոր մը հաւատարկչութիւնը կորսնցնելով քսան մետր բարձրութենէն վար ինկաւ և ձեռքը գտնուած ուրագը գլխուն գալով ծանրագոյն վիրաւորուեցաւ։

ԳՈՂ ԱՐԿՂԱԿԱԼ ՄԸ. — Գահիրէի մէջ Նէչինը Պանքային արկղակալը անձնասպանութիւն փորձեց իր խարդախութեանց երեւան ելլելուն ամօթէն։ Իւրացուցած էր 22,000 ոսկի։ Տեսնելով որ պիտի չկրնայ վերադարձնել, անձնասպան ըլլալ ուզեց. ուէվոլվէրին գնդակը կուրծքը մխուեցաւ, բայց մահ չպատճառեց։ Արկղակալը ծանօթ էր Գահիրէի սեղանաւորական շրջանակներուն, ինչպէս նաև զբօսանքի վայրերուն մէջ։ Դրամ իւրացնելու և անձնասպանութիւն փորձելու պարագան ընդհանուր զարմացում պատճառեց։ Պանքային մնտուկէն պակսած 22,000 ոսկիէն զատ, պանքային ճիւղերէն ալ 33,000 ոսկի պակսած է։ հիմա քննութիւն կը կատարուի։ Արկղակալին կեանքը վտանգի մէջ չըլլալով իր տան մէջ կը գտնուի, ոստիկանութեան հսկողութեանը տակ։ Կ'ըսուի թէ Սակարանի մէջ խաղալու սովորութիւնը այդ դրամները իւրացուցած է՝ յետոյ վերադարձնելու պայմանով, բայց արժեթղթերու անկումէն վնասուեր է։ յուսալով որ գիներ պիտի բարձրանան, գործառնութիւնները չարունակեր և վերջապէս բոլոր դրամները կորսնցուցեր է։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

(Սեպտ. 19 Զորեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Առաջին	ձերմակ	օխան	51—51½
Երկրորդ	»	»	49— 50
Քառն			47—48
Զաւտարը			45—46
Կարմիր առաջին		»	51—51½
Կարմիր մէջին		»	49—50
Կարմիր խառն		»	46—47

Այսօր 30 վագոն Անատոլուի ցորեն ժամանեց։

ԱԼԻՒՐ		ՂՐՇ.
Տեղական լաւագոյն	Ա. պարկ	105—106
» »	Բ. »	102—

ԹԷՓ

Օխան 22½ փարա

ԳԱՐԻ

Թէօսթէնէք	քիլէն	16½—17
Բաւմէլի և Մերսին	»	16—16½

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 1 Հոկտ.— Թաքիոյէն կը հեռագրուի թէ Մ. Նահանգաց պատերազմական նախարար Մր. Թաֆթ, որ այժմ Ճարմի մայրաքաղաքը կը գտնուի իրեն ի պատիւ արուած հացկերոյթի մը մէջ ճառ մը արտասանելով, յայտարարեց թէ «ո՛չ մէկ երկրաչարժ կրնայ խանգարել այնքան երկար ատենէ ի վեր Ճարոնի և Մ. Նահանգաց միջև գոյութիւն ունեցող բարեկամութիւնը», և թէ դիւանագիտութիւնը պիտի կրնայ պատեւաւորապէս լուծել Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ ծագած միջադէպերը։

— Սէն է Ուաղի ծերակուտական Մ. Քօլէ այսօր, էս օրին անձնասպան եղաւ խաղարանի մը մէջ։

ՄՈՆԲԵԼԻԷ.— Մ. Ֆալիէռ՝ ընկերակցութեամբ արտաքին գործոց և երկրագործական նախարարներուն, այս առտու ժամանեց հոս և կայարանէն ընդունուեցաւ իշխանութեանց կողմէ։ Ընդունելութենէն ետք Մ. Ֆալիէռ ինքնաշարժ կառքով դնաց Ակա, և անկէ անցաւ Բերսեվիան, որ վնասուեցաւ վերջին ողողումներէն։ Նիւթական վնասը մեծ է։ Անմիջապէս նպաստ բաշխուեցաւ ողողեալներուն։ Պատերազմական և հարկաւոր չինութեանց նախարարները հինգշաբթի օր պիտի մնան Մ. Ֆալիէռի։

ՍՄԻՆԹ.- Հելլէն կառավարութիւնը որոշեց դեսպանութիւն մը հատատել Ուաշինկդընի մէջ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Պիլով իշխանը Նորարինէյէն մեկնելով դիւղ մը գնաց՝ Էլպայի դետաբերանին վրայ։ Ներկայ պիտի գտնուի Պատէնի մեծ դուքսին յուզարկաւորութեան Բարլսրուհէի մէջ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Տրէզտէնի մէջ, նախարարաց Խորհուրդը որոշեց մերժել Տիկին Թոզէլլի խնդիրքը թէ իր քով մնայ փոքրիկ իշխանուհին Մօնիքա, մինչև չափահասութեան տարիքը։ Պապը հաւանեցաւ ունկնդրութեան ընդունել Տիկին Թոզէլլին, որ պիտի խնդրէ Պապէն թոյլ տալ կրնապէս օրհնել իր ամուսնութիւնը։ Տիկին Թոզէլլի կ'ըսէ թէ Լոնտոնի մէջ Աշխատութեան նախարարին միջամտութեամբ միայն կարելի եղաւ իր ամուսնութիւնը, վասն զի Միջնադարքին իշխանութիւնները կ'ընդդիմանային, օտար ազգութիւններու ներքեւ։ Տրէզտէնի մէջ ցարդ Մանդիսնօզօ իշխանուհիին համակրողները պաղեցան երբէք, իր այս վերջին ամուսնութեան վրայ բարկացած։

ԲԱՐԻԶ.— Հրապարակը հանդարտ է, ոգեւորութիւն չկայ բնաւ, և գործանութիւնները սահմանափակ են։ Ֆրանս. Ռանդը անփոփոխ մնաց, հակառակ Զօր. Տրիւանէն եկած նպաստաւոր լուրերուն։ Սպանիական թուղթերը իջան, իսկ ռուսական թուղթերը բարձրացան չափաւոր աբբօռով մը. 5%ը կամ 91։ Բէլէտ Լիսէի թուղթերը ամուր են, Օսմ. Պանքայի թուղթերը՝ նոյնպէս։ Ութ Թիւնգօ պղնձի գինին 64էն 63.5ի իյնալուն վրայ՝ 1758ի մինչեւ։ Պալիա-Գալա-Այսրն ամուր է և 648ի վրայ կը մնայ։ Լոնտոնի երկաթուղիի թուղթերը հանդարտ են։ Իսկ Հարաւ. Ափրիկեան հանքային թուղթերը՝ տկար։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԱՆՉԵՐՈՒ ԳՈՒՆԷ-ԳԱԼՈՒՆ

Անգլիերէն և Թուրքերէն դասախօսութիւնները չափահասներու համար սկսած են հոկտ. 1էն (Ը. Ե.)։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՏԵՏՐԱԿ

Երէկ առտու, Բանկալթիի Հայոց գերեզմանատան և զինուորական վարժարանին միջեւ կորսուած է հաշուական տետրակ մը, որուն մէջ կը գտնուէին մէկ քանի մուրհակներ։ Գտնողէն կը խնդրուի Թաքսիմ, ծխախոտ սերողիչաց հանի Ալի աղայի խանութը յանձնել, ուրկէ պիտի ստանայ իր նուէրը։

ԲՕՅԹԱ ՎԷ ԹԷԼԷԿՐԱՖ ՆԷԶԱՐԷԹԸ ՃԷԼԻԷՍԻՆՏԷՆ

Գոգ քէօմիւրիւ 10 թօնս եէսիպուլէնին, Բիք մասէնի 1 թօնս, ամէրիկան պէզի 5 թօր, վէրթի 5 քիլօ սարը, թութիա չուպուղը 4000 քիլօ, Գարտիֆ գօգը 10000 քիլօ, լաքէ 500 քիլօ, մանկանէզ 7000 քիլօ։

Ֆապրիգա լէվազիմնտէն օրան պաղէատէ մուհարբէր սեքիզ գալէմ էշեա մէվզբի միւնագասայա վազ խիրիմէ օլմազլա, թարիպ օլանլարդն 100ում 10 հիսապլըգա թէէմինաթը նագիյէ վէ եսկոտ Տէրսաատէթ Թիճարէթ Օսմանլըլա մուգավէլէսի մուհարբիրլիկինէն մուատտագ քէֆալէթը գավիյէն համիւէն վէ սերլէն Թէլէկրաֆ վէ Բօյթա նէզարէթը ալիյէսի մէհկիմը լոտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

19 Սեպտեմբեր 1907

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՈՒԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Օ.Ռ.	100	24
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	» 100	20
Երէկուան էն բարձր գինը	» 100	25
» էն վար գինը	» 100	20

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ ֆր.	165	25
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	» 164	62½
Երէկուան էն բարձր գինը	» 165	37½
» էն վար գինը	» 164	62½

Միտիլլի Պանքա		.—
Սելանիկ »	ֆր.	.—
Բոմէրսիալ	Ա. Ռ. Շիլին	8 03
Քարասու Բրէվիլէյիէ	ֆր.	59 —
» Օրտինէռ	»	56 .—
Շիրքէթիը Խայրիէ	Օ. Ռ.	44.—
Շիրքէթը Խայրիէի Համիտիէ	Օ.Ռ.	4 95
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	8.75
Ժիւլասան Թրամվայ	»	4 07½
» պարտատեղթ	ֆր.	470 —
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	317.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ռ.	16 97
Իզմիրի քարափ	»	586 —
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ռ.	4 07½
Քարափ Կ. Պոլսոյ	ֆր.	430.—
Թրամվայ		49.25

ՕՏԻՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական վոխառութիւն	ֆր.	238.—
Պանք Նաս. Կրէս.	»	423.—
» » Նոր	Օ.Ռ.	4.05
Լաւրիոմ	ֆր.	85 —

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ.	փ.
Ֆրանսական ոսկի	87	20
Անգլիական ոսկի	109	33
Բօլ	92.	
Մէճիտիէ արծաթ	107.15	
» քառորդ	107.25	
» մանրուք	104.20	
Մէկալիք	100.	
Պէլգիք	103.20	
Ռուպլի թղթադրամ	8.64	
Քրիմեց	50.	

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	ղրշ.	109.22½	
Բար

ՄԱՆԶՈՒՄԻՆ ԹԵՐԹՈՆԸ — 66 —
ԳՐԵՑ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ԳՈՍԱՎԻՆ ՏԸ ՄՈՆԹԻՊԻՆ ՊԵՏԻՆ

Վ Ա Յ Ր Ա Գ Կ Ի Ն Ը

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՄԱՐԱՆՈՅԻ ՈՃԻՐԸ

ԺԸ.

— Ո՛չ, տիկի՛ն, ես այդ աղջկան հետ ո և է կապակցութիւն մը չունիմ, բայց ամէն պարագայի մէջ դան անանել կուզեմ անգամ մը, հոս է հիմա արդեօք։

— Ո՛չ, պարո՛ն, հոս չէ, մինչև կէս ժամ առաջ հոս կը գանուէր, սակայն վերջը իրենց տունը տարին։

— Աղջիկը ո՞ղջ էր, հարցուց Ձէյմս հետաքրքրութեամբ։

— Այո՛, պարո՛ն ողջ էր։

Ձէյմս ազատ չունչ մը առնելէ վերջ, կրկին խօսք առնելով։

— Ըսելէ տիկի՛ն, խեղճ աղջկան ընտանիքը ճանչցողներ եղան։

— Այո՛, Պուագոլոմ փողոցը բնակող բարի կնոջ մը աղջիկն է եղեր։

Ձէյմս գրպանէն Ամարէան լուսանկարը հանելով, մատամ Միրոնի ցոյց տուաւ։

— Տեսէք տիկին, որչափ որ երեսին գոյնը նետած է, սակայն բուն իսկ այս պատկերն ա՛յն է ինքը, այնպէս չէ։

— Այո՛, հիշտ է, պարո՛ն։ Բայց առ՛աջ որ խելքն ալ կորսնցուցած էր։

— Վա՛յ, ըսելէ յիմար է, խեղճ աղջի՛կ։

— Ինձի ըսին որ բաւական տարիներէ ի վեր խելքի պակասութիւն ունի եղեր արդէն։

— Մուրիկ լսեցիք, հարցուց Ձէյմս։

— Զինքը լաւ ճանչցող երկու կնոջ լսեցի, պատասխանեց պանդոկապետին կինը։

Ձէյմս աւելի ևս զամանաւոր ըլլալով։

— Երկու կիներ ըսիք. ո՞վ էին այդ կիները կրցի՞ք ճանչնալ զանոնք։

— Այս գիշեր հոս գանուող երկու յաճախորդուհիներ, բայց անոնց ո՛չ անունին գիտեմ ո՛չ ալ ուր բնակելին, ամուսինս երբ աղջիկը անդգայ վիճակի մէջ պանդոկ բերաւ, անմիջապէս ճանչցան զայն և պէտք եղած դարմանները չենպակցին։ շատ յուզուեցան և նոյն իսկ լացին ալ, ամէն պարագայի մէջ անանք բարեսիրտ ու մարդասէր տիկիններ էին, որովհետև առանց անոնց օգնութեան իրաւ որ մենք բան մը չպիտի կրնայինք ընել։

— Քանի՞ տարեկան էին, հարցուց Ձէյմս։

— Անոնցմէ մէն հազիւ քսանչինգ տարեկան, գեղագէմ ու շնորհալի աղջիկ մըն էր, իսկ միւսը գեղուկ երեսոյթին տակ յիսուն տարեկանի պատկերը ունէր դէմքին վրայ։

— Դուք այս կիները առաջուց տեսած էիք երբեք։

— Դերուկ կինը կը ճանչնամ, սակայն իրկուն մը հոս գիշերած է, այս անգամ երկու անկողնոց սենեակ մը ուզեց։ Անէկեր ընտրող բարեկամուհիներէն մէկուն տունը իրկուան ճաշի հրաւիրուած ըլլալով կէս գիշերէն վերջ իր ընկերուհիին հետ հոս եկան պանակեցան, վերջը աղջիկն ալ միասին առնելով Պուա Դօլոմպ գացին, որովհետև անոր մայրը այդ կողմերը կը բնակի եղեր։

— Կառքո՞վ գացին թէ հետիոտն, հարցուց Ձէյմս։

— Կառքով գացին անշուշտ։ Խեղճ աղջիկը հագնելու հագուստ չունենալով զանկիս հագուստները տուի որ հագցնեն։

Ձէյմս ա՛յն ատիճան սարսափած եղած էր որ, մատամ Միրոնի ըսած այս վերջին խօսքերը չկրցաւ լսել, յետոյ յոգնութիւն և ուժասպառութիւն զգալով թիկնաթոռին վրայ փռուեցաւ և խոր մտածումներու մէջ ընկղմանեցաւ։ Այո՛, տարակոյս չկար որ տիկին Միրոնի ըսած երկու կիները Սոֆի և Բօլին էին, ամերիկացին թէև մէկ անգամ միայն տեսած էր Բօլինը, սակայն կրցաւ կռահել թէ Սոֆիի ընկերացող գեղանի աղջիկը անկէ զատ ուրիշ մէկը չէր կրնար ըլլալ, քանի որ արդէն շատ լաւ գիտէր թէ Ամարէան անոր միջնորդութեամբը իրեն ներկայացնել խոստացած էր Սոֆի։ Այդ երկու վատ պէրուհիներուն, անխիղճ այդ վագրուհիներուն գործած ոճիրը հիմա իր բոլոր սարսափելի երագներով կը պատկերանար Ձէյմսի աչքին առջև, որ յուզումը ուցաստումը չկրնալով զսպել՝ աչքերէն արցունքի խաչոր կաթիլներ կը հոսէին։

Խաղամոլութեան, իգամոլութեան և բոլոր կործանարար հաճոյքներու մէջ կեանքը մաշեցուցած մէկու մը քով թէև առաքինութեան ու գթասրտութեան օգի կարելի չէ սպասել, սակայն Ձէյմս հիմա մուցած էր ամէն ինչ, հիմա նոր մարդ մը եկած, ձեւափոխուած ու կերպարանափոխուած էր սրտով, զգացումով ու հոգիով։ Ամերիկացին ձեռքը ճակտին տարաւ յանկարծ և մէկ երկու վայրկեանի չափ մտամիտի խորտնէլ վերջ, արտաքոյ կարգի փութիկոտութիւնով մը։

— Տիկի՛ն յարեց, կրնա՞ք ինձի բարութիւն մը ընել։

— Ձեւքէս եկածը ընելու պատրաստ եմ պարո՛ն, պատասխանեց տիկին Միրոն, հրամայեցէք և վայրկենաբար պիտի գործադրեմ։

— Թէև կառքերու կայարանը ասկէ շատ մօտ է, սակայն բնաւ քալելու կարողութիւն չունիմ, կը հաճի՞ք կառք մը կանչել։

— Ամենայն սիրով պարո՛ն, յարեց պանդոկապետին կինը, ասկէ աւելի դիւրին ինչ կայ, բայց սա ալ պէտք է գիտնաք որ, կառք մինչև հոս չի կրնար գալ, մինչև Պլոս կամուրջը պէտք է քալէք. շատ հեռու չէ, տեսէ՛ք, մէկ երկու վայրկեանի հեռաւորութիւն հաղիւ ունի։

Ձէյմս քուռն հիգով մը ոտքի ելաւ և նուազկոտ չեչտով մը։

— Տիկի՛ն յարեց, շնորհակալ եմ ձեր բարեացակամութենէն, կամաց կամաց մինչև Պլոս կամուրջը կրնամ երթալ։

Տիկին Միրոն ապասաւորը կանչելով հրամայեց մինչև Պլոս կամուրջը անոր ընկերանալ և յետոյ անմիջապէս կառքերու կայարանը երթալով կառք մը կանչել։

(Շարունակելի)

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

ԱԲՐՈՏԻՊԵԱՆ
ԵՒ
ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ
ԱԽՏԵՐՈՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Առաջին այցելութիւնը ՁՐԻ Է

Ծննդական և արտրթիտեան գործարաններու հիւանդութեանց մասնագէտ բժիշկ

ՏՕԿԹՕՐ
ԳԱՌԼՈ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

գիսական վերջին նորութեանց շնորհիւ առանց ցաւ պատճառելու ենթակային, հիմնապէս կը բժշկէ արտրթիտեան և ծննդական հիւանդութեանց ամէն տեսակ հիւանդներ, և մանաւանդ գժուարամզութիւնը։

Ամէն օր, կէս օրեն վերջ, բաց ի կիրակի օրեն, կը գտնուի Պանկ-Թաբու շարաւանաւոր Հանի Պէյրի անկիւնը թիւ 18, Մեհմանքեեան-Պիանճի Դեղարանը։

Ուրբաթ օրերը ձրի 50—13

Ա Զ Դ

Սամաթիա Սուլու Մանասթիրի պոզոսային վրայ Ս. Դէորգ եկեղեցւոյ կարգը դանուած 97 թուակիր դեղատունը իր մէջի զոյգերովը ծախու հանուած է։ Ով որ կը փափաքի զայն գնել, թող հանի անձամբ Մ. Ալէքսիսեանի դեղարանը դիմել կամ յիշեալին տունը որ կը գանուի Սամաթիա Տէմիրճի Ոսկիան փողոցը։
4—4 Մ. ԱԼԷՔՍԻՍԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԿԱՐՃ, ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

Ահա՛ ինչ որ ամէնէն աւելի կը փընտռուի այսօր։ Կեանքը կարճ է, մարդկի հեւիհեւ կը գործեն, հոգիս ժամանակ ունենալով ուղղորդ բաներով զբաղելու համար։ Դպրոցներու մէջ այս զգալի եղած է կեանքի այս չնչասպառ գնացքը, և աչակիրները մասնաւորապէս կը նախընտրեն ա՛յն դասագիրքերը որոնք ամէնէն աւելի կարճ, ամփոփ կանոններ ունին և գործնական մեթոտ։

Այս տեսակէտներով Թուաբանութեան ամէնէն դիւրասոյց դասագիրքն է, Բարսեղ Ս. Սրապեանի Թուաբանութիւնը, վաւերացուած Ուսումնական Խորհուրդէն։ Այս դասագիրքը, հակառակ իր բազմադիմի առաւելութիւններուն կը ծախսուի 4 դրուշի համեստ գնով։ Մասնաւոր գիրք չունի (salive) հարցուցէք Թուաբանութիւն Բարսեղ Սրապեանի միջին և բարձրագոյն դասընթացք, կը ծախսուի Զովհաննէս Գրիգորեանի Դրատունը Զազմագէրբար Եօգուշու թիւ 25 Կ. Պոլիս։ 7—30

ՏՕԿԹԷՕՐ
ՅԱԿՈԲ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Աղանց և կանանց ծննդամզական գործարաններու հիւանդութեանց, և մանաւանդ զաղջիկական սիսին և ջերմամզութեան։

ՏՕԿԹ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ Է.Գ. որ երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէր գաւառ՝ ամէնէն կարեւոր հիւանդանոցներու մէջ, այս անգամ ի դիւրութիւն Պոլսոյ իր հիւանդներուն՝ Սիրքէճի «Թէպիւլ» պանդիսատան մէջ, բացած է դասարանատուն մը։ Ժամը 1—4 (ը. թ.) կը գտնուի Բերա, Թաքսիմ, Մէնրան Էֆ. Ուղուրլեան դեղարանը, իսկ 5—11 (ը. թ.)՝ հիւանդ կ'ընդունի իր Դարմանատունը։

Վճարելու ալէքանները ձրի։

Յ. Գ. Տօքթ. Ուղուրլեան գործարանատան մէջ կը գտնուի հոմիսպէս խոտ փարմ և հնամաս դայեակ մը՝ հանրածանօթ Մատամ Մաքիսոլի, վկայեալ կարգ. Բժշկ. ու Բարձրական համալսարաններէ։
10—2

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ
ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Աչեեան գրատունը պատիւ ունի ծանուցանել Պոլսոյ և գաւառի Պատ. Տեսչութեանց և Հոգաբարձութեանց թէ յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանի տարին. Ազգ. բոլոր հեղինակներու ուհրատարակիչներու տպագրած դասագրքերէն մեծ քանակութեամբ պատրաստած է։

Նաև հրատարակ եղած է Մերտինեան էջ.ի «Կրթարան Ֆրանսերէն լեզուի» անուն դիւրասոյց եղանակով պատրաստուած և ճոխ պարունակութեամբ գաղղ. հայ դասագիրք։ Գին 3 ղրշ.։ Ցանձնարարութիւնք փութով, ճշդութեամբ և ըստ տեսակի գոհացուցիչ գնչով կը կատարուին ու գպրոցական տղոց ալ մասնաւոր նուէր կը տրուի։

Դիմել Կ. Պոլիս, Զաքմաքճիլար թիւ 29, Աչեեան Դրատուն։ 10—6

ԼԻՍԷ ՖՐԱՆՍԷ
ԳԻՇԵՐՕԹԿԻ ԵՒ ՅԵՐԿՆՔՆԱՅ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ
Վ. ԱՐԹԱՐԱՆ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ Պ. Թ. ՅՕՌԻ

Առեւարական ուսմունք, պաշտօնական հաստատութեանց դրատեսակի գիտելիք, հայերէն և տաճկերէն լեզու. Բերայի դասերը պիտի սկսին 7/20 սեպտեմբերի. իսկ Գալատգիւղի մասնաճիւղինը 6/19ին նոյն ամսոյ։ 15—20

ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՕԿԹ. Ս. ԹԷՐԶԵԱՆԻ

Իզմիր, Հայոց Թաղ, Աբջալար Թէզարանի կից թիւ 77։

Այս հաստատութեան մէջ մեծ ուշադրութեամբ կը դարմանուին կուրծքի, լեարդի, ստամոքսի և աղիքներու հիւանդութիւններ, կանայի ցաւեր, միզամանի ու միզանցքի բարբրուններ։ Ծանօթի վիրաբոյժներու ընկերակցութեամբ կը կատարուին վիրաբուժական ու մանկաբարձական գործողութիւններ և կը խնամուին վէրքեր։ Մասնագէտներու միջոցաւ կը դարմանուին աչքի, ականջի, քիթի ու կոկորդի հիւանդութիւններ, ինչպէս նաև ասոնց վերաբերեալ գործողութիւններ ի կիր կ'առնուին։

Շաբաթ օրեր մինչև կէսօր ամէն կարգի հիւանդներ ձրիապէս կը խնամուին։ 8—2

ԻԼԱՆ

Համիտիէ Թիճարէթ մէքթէպը աւիսի իթթիխաղ իտիրէք իւզրէ ինչաբը թէգարրիւ խէն պինա մանգիուզ վէ մուատատաղ բէմ բլանպալը մուճիմինճէ մինեագասայա վաղ իտիլտիկինտէն, մէքթէպը մէգբիւրին սուբէթը ինչաբը վէ թէֆէրրուատը հաղգինատա մալիւմաթ ալմագ վէ մինագասայա իշթիրաք իթմէք արզու իտէնէրին պէտէլը քէշֆին 100ամ 5ի օլան սաղ ագչէ 17 պին քիւսիւր զուրուշը վէ եախսա օլ մըգտար քէֆալէթ սէնէմտին պիլիսթիսատաղ բաղար էրթէսի վէ բէնճէչենպէ կինդերի Մէհմիսը Մէսրիֆէ միրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։

10 Իյլուլ 323

ՄԱԼԻՅԷ ՆԷԶԱՐԷԹԸ ՃԷԼԻԼԷՍԻՆՏԷՆ

Միւթէզիմին վէ քէֆիլէտինտէն պիթիէֆավիւզ չէրթիթի մալիւմէ իլէ Պրա սանմազլան թապի Այմանբգ գազասբնա միւզայեսէյէ չրգաբրլարը մուգաբանմա իլան խալէն էրթիճէ գարկէսինտէ Քէքքէլի Պրան մէվգբնան 800 ալանիա բալամաթլարն չէրը հալը բուլմինին 11ինտէ իհալէսի իմբա զրլընճամը լիվայի մէգբիւր միւթէֆաբրիզբնան պիլիրիրիլիշ օրմաղա պունա 100տէ 5ին նօգսան օրմամագ իւզրէ թապիպ օլանլարը մանպիրնէ վէ եախսա Մարիէ Խազինէի ճէլիրէսինտէ ադար վէ բուսուսմամ իտարէի ուսմանիէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։

8 Իյլուլ 323

ՍՔԱՄՊՕԼ ՎԷԶՆԷՃԻԼԷՐՏԷ
480 ՀԱՏ ՊԱՏԱՐ

ՄԷՏՍԷՏ ՍԱԼԻՄ ԹԻՃԱՐԷԹԻՆԷՍԻ

Կէօրիւլէն արզու վէ բաղրէթէ պէնանէն Ամէրիգանքը Դարիֆ ֆապրիգասրնա սիբաբըշա չօսէ վէ բարքէ եօլլարա մանսուս օյմագ իւ զրէ իսալ իթմիրիրկա էճկա էյնէրիկամ վէյօսիբէթ մաքինապարը զայէթ սաղլամ վէ հէր պիր բարչա վէ էավլաթինքն մէվճուտ վէ էհվէնիյէթ հիէթիթինտէն պիհիմէ վէյօսիբիթ մաքինապարընա ֆաիգ պուլունուսուզընտան վէ պէտէլինին թէսվիյէսինէ հէր քէսին քէսէսինէ էյվէրէպիլէճէք տէրէճէսէ թագսիթ իլէ տէ մէհսիլտիր միւմքինէ իրայէ իսիրէճէյինտէն, միւթէբիրինը քիրամբէն տիկէր թագսիթ իլէ մուամէլէ իսէր մաղազա վէ վասրթպարընա այրը այրը ֆարգ վէրմէմէք իւզրէ, իսթիֆատսիզնի արզու պուլյուրան զէվամբէն պիր տէֆա մաղազանընա թէչրիֆ պուլյումսընը քէնդիլը մաքինէսրէթլէ իլան էյլերմէ։

Տիքիշ մաքինասրյա կրամօֆօն մաքինապարը պալատէքի չէբաթի իլէ մուամէլէ իսիլիր։ Թաչրատան սիրաբրը տասի դապուլ օլունը։ 8 - 10

ԾԱԽԻՒ ՏՈՒՆ

Գումգապու, Պաորիարչարան փողոց, Մայր Վարժարանին դիմաց, 540 քառ. կանգ. գետնի վրայ չինուած 14 թիւ տունը, որ ունի երկու մեծ սրահ և վեց սենեակ. մէկ ջրամբար և երկու ջրհոր. ընդարձակ խոհանոց և մանդէն, բաւականաչափ պարապզով մը, չափաւոր գինով մը ծախու է։ Գնողները կրնան դիմել նոյն տունը սակարկութեան համար։ 10—6

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԵՐ ՊԱՆՔ-ՖԷՐԱՅԻՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած
Պահեստի գումար 37,300,000 ֆուրոնի չափ։
ԳԻՆԵԱԼԻՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Վճարումները ստիպիգրամ ըլլալու են։ Յիսուն ղրշ.էն վար վճարում չընդունուիր։

Վիներ Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրատիրներու մէջ։ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եւ առնուիլ ամէն տեղ։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եւ առնուիլ գլուխորդաբար ու կանխաբերպիւ աղբարարութիւնէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100-150 ոսկի գումարի համար	
6	»	151-200 » »	»
10	»	201-500 » »	»
15	»	501-1000 » »	»
30	»	1001 և անկէ վեր »	»

Վիներ Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան գրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզուած ատեն վճարելով անարգելն պարունակած գումարը։

Վիներ Պանք-Ֆերայն խնայողական գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի գրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկին զաս, Վիներ Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաև սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։ 14—50

ԹԱԼԻՄ Ի ԳԸՐԱԱԹ

Թօպչեան Առաքել Լ.Գ.ի կողմէ պատրաստուած, հռչակաւոր գրագէտ մուալիմ Նաճի Լ.Գ.ի կողմէ սրբագրուած սոյն ընթերցարանին պարունակութիւնը ամէն մասամբ մեծ խնամք տարուած է։

Տղոց դիւրընթեռնլի և ուղիղ հնչել տալու համար պէտք եղած տեղերը ձայնանիշեր (հարէք, գրուած են իսկ այն գիրերը որոնք տարբեր տարբեր հնչումներ կրնան ունենալ, իրենց մասնաւոր նշաններով կ'որոշուին։

Նաև նախադասութեանց լրացուցիչ մասը կազմող՝ حسنه اخلاق (պիտգագը հասէնէ) և موعظه متنوعه (Թանսիլը խլլումը միւթէնէվվիս)ի նման ընդհանրապէս երկու կամ երեք բառերէ կազմուած ասացուածներու (որոնք անսիալ ընթերցանութիւնը բաւական կը դժուարացնեն) համար գրուած են այն յատուկ էրէնները, որոնք ևս այս կարգի բոլոր գրքերու մէջ անտես առուած են։

Թանիմի Գիրաաբ՝ ամա՛ այս գրութեան շնորհիւ 32րդ տպագրութեան արժանացած է։ Ընթերցումը այսքան դիւրացնող և հիշտ արտասանել տուող այս գործը՝ երբ Թուրք տղայոց համար մեծ յարգ գտած է, և ուսուցչական մարմնոց կողմէ ա՛յնքան կարեւորութիւն տրուած է, ապա որքա՛ն կարեւորութիւն տալ պէտք է այն ժողովուրդի տղոց համար, որոնք պարզ խօսակցութիւնէ և նոյն իսկ հասարակ իրերուն անունները գիտնալէ անգամ զուրկ են։ Ուստի տղայոց յառաջդիմութիւնը իրենց փառք ու պարծանք համարող նորահաս ուսուցիչներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս մասին։ Կը ծախսուի Պապը-Սալի ճատէսի Թուրք գրատունները, ինչպէս նաև գլխաւոր հայ գրատունները։

Ա. և Բ. մասերը՝ հարիւրական փարա, իսկ Գ. և ձեռագրեալը (ելզգա խարլը) 4ական դահեկան է։ Մեծաքանակ գնողներու զեղչ կ'ըլլայ։ Բաւական ատենէ ի վեր սպառած Դ. մասն ալ՝ ուրիշ ընտիր և բարձր նիւթերով պարասաուած ըլլալուն՝ առաջիկային պիտի տպագրուի։

ԷԼԳԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ
ՆԷԶԱՐԷԹԸ ՃԷԼԻԼԷՍԻՆՏԷՆ

Իմարաթը ամրէ իչէն պիր սէնէլիք լիզումի օլան 8000 քիլօ տէյիրմիւչ չարերն պէտէք ճէսիտ զըլէսի 2 դրամա թալիպի էօնտէսինտէ իսէ տէ ֆիյաթը մէղքիւրէ հանտար լայզգընը պուլամամասընա պինանէն միւնագասա միւատէթի թէմմամա իտիրմիչ վէ չէհրը հալը 22ինտի ճամաա էրթէսի կիւնիւնէ գատար հէր գաչ բարա թէնդիլ իտիլիրսէ գապալ օլընըպ հատտա լայզգընը պուլտրը թագտիրտէ իրտէլի էվվէլիյէսինին իճրասը մուգաբրէր պուլունմամչ օլտուգընամա, նօգսանըյա իթա իթմէք իսթէյէնէրերին 100ամ 10 դիսպէթինտէ թէկմին ագչէէրերի վէ եախսա միւթէպէր վէ մուատատագ քէֆիլէթնամէէրերին համիչէ էյմր թաթիլիյէտէն մատտա հէր կիւն մէհլիսը իտարէի էվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլերի։
17 Իյլուլ 323 3—1

ԱՄԷՆԷՆ
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳԵՂԵՑԻԱՆ
ԵՒ ՄԵԾԱՐԺԱՆ ԴԵՆ-ՀԱՏՈՒԱԾ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԼՈՆԺԻՆ

ԱՄԷՆ ԴԻՄԱԿԱՐԳԻ ԱՆԶԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ ԵՒ ՕՔՍԻՏԷ — ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Կ'ուզէ՞ք ճիշդ, անփոթիս կերպով ճիշդ ժամը ունենալ։ Կ'ուզէ՞ք միանգամ ընդ միշտ ազատիլ աւելի կամ նուազ վիճելի յատկութիւններ ունեցող ժամացոյցներու առթած տարաձայնութիւններէն և յուսախաբութիւններէն։ Բացարձակապէս պէտք է որ կրէք ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը, որ կէս դարէ ի վեր տարածուած է աշխարհի բոլոր հրապարակներուն վրայ, ուր անհուն հռչակ մը չահած է՝ շնորհիւ իր լուրջ և անթերի յօրինուածքին։ Ժամագործական գիտութեան կատարած ամենավերջին յառաջդիմութեանց բարձրութեան վրայ գտնուող սոյն ժամացոյցը ճշդութեան հրաշալիք մըն է պարզապէս։ Իր գեղանի բանուածքով, իր հիանալի տեւականութեամբ, և իր ուրիշ տարբերցուած յատկութիւններով կը մթագնէ նոյն կարգի բոլոր արտադրութիւնները, որոնց մէջ հեռաւոր գերակայութիւնն անվիճելի կերպով իրեն սեպհականելով կը մնայ։

ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներու արժանացած ընդհանուր գնահատման ամէնէն պերճախօս ապացոյցները կ'ընձեռեն գիտական մարմիններ, նաւատորմիղներ հրամանատարներ և ապայակոյտեր, բեւեռային արշաւախումբեր, երկաթուղայ ընկերութիւններ, եւն. եւն., որոնք ամենուրեք և պլամերժօրէն ընդունած են Լոնժին ժամացոյցներու գերազանցութիւնը։ Վերջապէս կարեւոր է յաւելով թէ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներու բարձր հմտաւոր նուիրագործող վարձատրութիւնք բաշխուիր են, որոնցմէ կը բաւէ յիշել մի քանին։

ԱՆՎԷՐՍ.— Պատուոյ մրցման վկայագիր՝ 1885
ԲԱՐԻԶ.— Մեծ մրցանակ 1889
ԺԷՆԷՎ.— Արտաքոյ մրցման, Անդամ ժիւրիի՝ 1896
ՊՐՈՒՍԷԼ.— Մեծ մրցանակ 1897
ԹՈՒՆ.— Արտաքոյ մրցման, Անդամ ժիւրիի՝ 1899
ԲԱՐԻԶ.— Մեծ մրցանակ 1900։
ՄԻԼԱՆ.— Մեծ մրցանակ 1906
եւն. եւն. եւն.

ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶԼԷՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Մահմազաեղլար փողոց թիւ 44, Մեծ-Նուկայ կը գտնուի բոլոր ժամացոյցի վաճառատուններուն մէջ։ 21—50

Ցիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուի նաև ամենագեղեցիկ և ամենաճոխ մթերք մը ոսկի շղթաներու և գոնարեղինաց, ինչպէս մատանիներ, քարեր, օղեր, ապարանջաններ, եւն. եւն.։ Ցանձնարարութիւնք ևս կ'ընդունուին։

SOCIETA COMMERCIALE D'ORIEMTE
ԱՌԵԻՏՐ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿ.
ԿԱԶՄՈՒԱԾ 1907 ՓԵՏՐՎԱՐ 19ԻՆ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 3,000,000 ՖՐԱՆՔ

Վարչութեան կեդրոնատեղին Վենետիկ (Քանբօ Սան Բրօլօ)
Կ. Պոլսոյ կեդրոնատեղին. ԱԶԱՐԵԱՆ ԵԱՆ (Գոյմաստ փողոց

Ձեղչ և գանձում առեւտր. թղթերու, չէք և վարկագիր, փոխանակագիր Թուրքիոյ և Եւրոպայի ամէն քաղաքներու վրայ, գնում և վաճառում ամէն տեսակ արժէթուղթերու, փոխառութիւն արպեթուղթերու վրայ և փոքրագոյն գրական ամէն տեսակ գործողութիւններ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ—COMMERCIALE

HUILE DE HOGG de FOIES FRAIS de MORUE
ՌՕԼ. ՊՈՍԹԸՐԻ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 13, ԲԱՐԻԶ

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷ՛Ք
Թ. Բ. ՀՕԳԻ
ՄՕՐԻՒ ՁԿԱՆ ԹԱՐՄ ԻՒՂԸ

Միակ գործարանն է որ կ'երաշխաւորէ անարատ, ազգու և դիւրամարս իւղ մը, ամէն երկիրներու ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ կողմէ գնահատուած։

Կը ծախսուի դեղի բոլոր մթերանոցներուն և դեղարաններուն մէջ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ
ԳՕՆԹՈՒԱՌ Պ. Ֆ. ԾԱՆՆԻ

ՇԱՐԼ ՇԱՆԹՈՅԻ ՍԻՏԼԻՃԸ
(ԼՈՆԴՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՍԳԲՈՆԱԿԱՆ)

Տիեզերապէս գնահատուած այս գեղը քիմիականօրէն բաղուած փիշտաք ը մանեհգիի շաքարահատ մըն է, որ այս ձեւին վերածուած է դիւրաբերելու համար։ Մանեհգիին լուծողական և մաքրողական յատկութիւնը հանրածանօթ է, որուն ազդեցութիւնը անխուսափելի է և բնական ու արագ։ Այսպէս Շարլ Շանթոյի Սիտլիճը, լուծողականներուն ամէնէն հաճելին և գործնականն է, զոր կարելի է գործածել ամէն օր, ամիս մը, կամ տարիներով առանց վախենալու որ սղիքները կը յոգնին և տկարութեան կարգ անցնելով իր ազդեցութիւնը կը կորսնցնէ դեղը։ Հետեւաբար այս դեղը մեծ արժէք ունի տամաքսի և աղիքներու քրոնիկ հիւանդութեանց և տեւական պնդութեան պարագային և այն ամէն պարագաներուն երբ ուշադիր կը տեսնուի մաքրել մարսողական խողովակը։ Ոչինչ ալ արիւնը կը մաքրէ նոյնչափ ալ գերծ կը պահէ զայն արնոտ ապականութենէ, որ բարձրագոյն հիւանդութեանց աղբիւրն է։

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԵՂԱՆԱԿԸ

Շարլ Շանթոյի Սիտլիճը աւելի նախապատիւ է անոր փոքրագոյն աստիճանի, տունէն դուրս եղած քանի մի անգամ ուտելուն համար նոճարարներու հանդերձներ կախելու համար։ Ամէն մէկ կամ երկու սուրճի գդալ, իբրև լուծողական մէկ կամ երկու ապուրի գդալ, հանդերձներ թոշոր գալամ մը չուբրի կամ մի չուբրի եւ կամ լիմոնադի մէջ։ Գնաք է մէկ երկու վայրկեան խառնել, ապան որ Սիտլիճը ամբողջովին հալի ու լուծուի ջուրին մէջ։ Խմելէ առաջ պէտք է ապսպրել որ ջուրը յատակին Սիտլիճի ագի համը անախորժ չէ, մնաց որ այս ագի համար կարելի է թարգմանն անհետացնել ապայոյ եւ փոփկակամներու համար, խմելէն անմիջապէս ետք քիչ մը պարզ ջուր կամ օշարակ առնելով վրան։ Կը ծախսուի բոլոր դեղարաններու։